

Vinter ved dagry

Del 2 s 76 - 170

[PERM]

DEN NÆSTE DAG vågnede jeg lidt før de andre. Der var endnu helt stille på sovesalen, kun nogle svage lyde ude fra køkkenet, som jeg med besvær kunne ane, når jeg lå og koncentrerede mig. Ellers ingenting. Folk, der vendte sig, som om de allerede i søvnen forberedte sig på det ubehagelige vi alle sammen alt for godt vidste nu endelig ville indtræffe. Nærmest som om kroppene endnu før de bliver vækket, allerede instinktivt kvier sig ved den dag, som de skal stå op til. Vender og drejer sig i ubehag, eller maser sig ned i sengen for at beholde den uskyldighed, som de endnu har. Selv vovede jeg bare at åbne øjnene lidt, og så lukke dem igen. Men jeg rørte ikke på mig, af angst for at nogen af de andre skulle se, at jeg allerede var vågen, og så begyndte at hviske noget til mig. Og mens jeg lå der med lukkede øjne kunne jeg spørge mig selv, om det nu virkelig var i dag det skulle være? Jeg gentog spørgsmålet for mig selv, men kunne ikke sove igen, og hver eneste gang blev jeg så nødt til at svare, som sandt var. Ja, det skulle være i dag. Gid jeg dog kunne sove, tænkte jeg, gid det hele blot var et langt og ubærligt mareridt, som kunne martre mig og lære mig noget, så jeg måske kunne have handlet i tide.

Jeg ville gerne købe mig et mareridt for den dag, der nu forestod. Men hvor meget jeg end forsøgte, så kunne jeg ikke endnu en gang leve mig ind i den illusion, at det blot var noget pinefuldt, som jeg forestillede mig. Jeg var vågen og uigenkaldeligt på vej mod en ny dag. Jeg ved ikke. For at standse tiden, for at standse det daggy, som man er vågnet til, for at holde tankerne i ave, så begynder man at lege med ordene. Nærmest som for at begynde øjeblikket igen og igen, blot for at noget ikke skal nå ind i sit uafvendelige forløb, og den nye dag så at sige voldføre én. Som båret af en angst, ligesom drømmenes logik, der ikke nødvendigvis er lineær som tiden, men permanent kan standse før et traumatisk punkt af sandhed, før noget uafvendeligt, og så til stadighed mønstre nye begyndelser, repetitioner, uafledigt indtil man befries af søvnen. Men for mig var det lyset, jeg var bange for. Jeg ønskede mig bare et mørke, der kunne være. "Så det er så den ny dag, så det er så den ny dag," blev jeg ved med at gentage i en uendelighed bag ved mine lukkede øjne, underligt imbecilt, nærmest som om jeg slet ikke fattede det. Men det var helt enkelt, for jeg havde selv indskrevet mig i militsen, tåbeligt, for blot at kunne slippe billigere, som det hed. Så tilforladeligt, som sådan noget kan lyde mange kilometer væk, på en tilfældig eftermiddag, hvor man har vrøvlet om hvordan det hele kan overstås. Så gør man det, går hen på mønstringskontoret, udfylder sine papirer, det hele er enkelt, som at lægge et brev i postkassen. Og man tror gerne på det, for det er jo blevet almindeligt. Og så er der så lang tid til sådan en morgen, hvor man imbecilt fremnumler den samme sætning igen og igen. Nærmest som at leve ubekymret og synligt, og så pludselig stå over for en dommedag, hvor alt skulle afgøres for én. Man kunne ikke rigtig med nogen ret

sige, at man ikke var advaret. Og så skrumper man ind på sengen, til et lille foster, ja, intellektuelt helt ind i fosterstadiet, og ligger katatonisk og fremmunler sin undren over at dagen nu er ved at oprinde. Ikke sært, at den mærkværdige undren man kan opbyde er forbundet med lede ved én selv og éns egen idiotiske færdighed til at gå blindt fremad med lukkede øjne. Og formildet af den bedøvelse, at vi er mange der går fremad, blinde og trofaste, mod målet. Hvor er det dog ubegribeligt, men også på en måde sært desillusionerende, denne evne til at lægge sit liv og sin skæbne i andres hænder. Tænk sig, at man ikke skulle være mere bevendt, at den viden, som man havde indbildt sig man havde optaget efter alle år, at den, når det kom til én selv, skulle vise sig at være så helt igennem ubrugelig. Hvad havde man så egentlig lært? Hvad er det for noget, det døde juks man kalder lærdom? Hvad tjente det hele til? Hvilken forfængelighed lå der i hele min drøm om at læse, at studere? Hvad er dannelse andet end en ydre form? Og litteratur? Det eneste uholdelige var vel, når alt kom til alt, og jeg lå der og mumlede som en imbecil, at ingen af de andre, som søvnen endnu lagde en slags forsoningens udsættelse hen over, var i stand til at læse mine tanker!

Man ligger og ryster sig vågen, så at sige, mentalt, ved sådan et mantra. Og efterhånden går det jo op for én, at det er den virkelige dag, man er vågnet til. At alt det man frygter skal ske, det er dagsordenen for den dag, som er ved at gry. Og jeg begyndte frygtsomt at forestille mig, at jeg igen skulle blive sat af bussen sammen med Gamma eller en anden. Gerne Ludo, som jeg følte, jeg på sæt og vis kunne støtte mig til med en fælles uskyldighed. At vi gjorde holdt i Columbus, blev smidt ud på gaden der i solen, og så de ansigter fra folk på gaden som ville stirre på os. Nu ikke læn-

gere med den uskyldige forfamskelse, som dagen forinden. De ville helt præcist vide hvad vi var kommet for, de ville ikke frygte os som øvrighedspersoner, ligesom dagen forinden, og mere eller mindre blindt adlyde vores ordrer. For, når alt kom til alt, så var der ikke noget for dem at frygte før vi udløste de trusler for alvor, som vi var beredte til. Det ville ikke mere være nok at råbe til dem, true dem med geværet, presse det ind i kroppen på dem, og bede dem forføje sig fra hvor vi stod. De ville se på os, og de ville vide eksakt hvad vi tænkte, mere forskellige var vi dog ikke, dem og os. Jeg lå der og forestillede mig dette helvede, den eksponering, og hvilken generthed, hvilken offentlig ydmygelse den ville påføre mig. At jeg for alle mennesker, at jeg på en offentlig plads skulle udstille alt det dyriske i mig, det allermost hemmelige. Jeg ved ikke om man kan forstå det, når jeg fortæller det. Men det er som at udstille en fuldstændig grotesk perversitet for almindelige, anstændige mennesker. Som at deltage i et, hvad ved jeg, et u hæmmet ekshibitionistisk, sodomistisk orgie, en eller anden burlesk og brutal cirkus. Bare at pånøde helt fremmede almindelige folk dette skamfulde syn. Sammenligningen kan rimeligvis lyde koket, men hvad skammen angår, så er den ikke desto mindre præcis. Jeg ved ikke. Skulle denne kvinde komme ud til mig igen, hende der fra det medicinske håndkøbsudsalg, og anklage mig for sine forsvundne sønner, sin forsvundne mand, og ikke bare brokke sig over for mig, fordi jeg forstyrrede hendes forretning? Hvad ville jeg sige, hvordan ville jeg se hende i øjnene? Skulle jeg virkelig blive konfronteret med hende, med sådan et øjeblik, så måtte jeg tage min opgave på mig for alvor, den her opgave med at skyde deres mænd ned, eliminere dem koldt og effektivt, ellers ville jeg ikke kunne stå mål med udfordringen.

"Stå mål med udfordringen", siger jeg, som om kommandantens sprog trænger ind i mig. Men sådan er det vel? Man går hele tiden længere og længere og bliver mere og mere indskrevet i begivenhederne. Døden er ikke længere noget, der foregår for os, vi bliver selv dens aktører, vi forlenes med den, den bliver vores eget sprog og vores egne replikker. Men så uskyldigt og rent er det menneskelige sind vel, at vi tror vi hver især skal ankomme til den, ad vores egne veje. Men det frygtelige er, at det er ens over hele linjen, det er sådan vores ankomst ser ud. Råb først en ordre ind i et menneskeligt ansigt med en dødelig trussel, og man bliver forrået. Og anden gang, så identificerer man sig restløst med denne ordre. Man bliver selv dødens egen aktør. Hvordan skulle jeg ellers, om tilfældet nu ville det, kunne møde denne kvinde der på gaden, der midt i solset, hvis hun kom i sin blå kittel? Hun ville spørge efter sine kunder, efter sin mand, efter sine voksne drenge? Hvad kunne jeg ellers gøre andet end i en brøkdel af et sekund træde ind i kommandantens sprog og brysk støde hende tilbage på fortovet? Var det ikke det, han havde fortalt os vi skulle derude i skoven, og som vi lyttede så andægtigt til mens vi så på de brændte døde? Og hvis vi ikke sagde fra derude i Cambodja, havde vi så ikke også lovet kommandanten at holde vores ord om at gennemføre kampagnen? At se på det sådan rent og koldt og effektivt, som noget der skulle overstås uden "unødvendigt svineeri"? Var vi ikke, to dage forinden, der allerede denne morgen kunne synes så langt borte, blevet indskrevet i en sammenhengsværgelse, som det ikke skulle lykkes for os at forråde? Var vi ikke allerede for sent på den?

Ja, jeg lå og besværede mig der på sengen, lige indtil de lykkelige krystere, der bare havde morgentørnen den dag

Kom ind på sovesalen og bankede på nogen mægtige grydelæg, og alle sammen begyndte at krybe rundt som mider på deres senge. Men éns bekymringer er ikke til megen nytte i sådan et system. Man lever hele tiden med en minimal viden om hvad man skal foretage sig. Får kun lige præcis det at vide, som er nødvendigt for at handle, lidt før situationen indtræffer. Så mine bekymringer i den retning, som jeg havde gjort mig dem, var på en måde futile. Dagsordenen var en helt anden.

Folk begyndte at klæde sig på, fandt deres støvler, redte senge, og man fandt sin plads i køen ud til vaskerummet. Så kom Delta ind og stillede sig midt i sovesalen. Han havde konfereret med kommandanten. Han råbte for at få vores opmærksomhed. Der gik et stykke tid, nogen måtte kalde på dem, som stod ude i vaskerummet. Der lød en banden derude, skramlen med baljer. Så kom et par stykker ind med hele ansigtet sæbet til og stod der og glanedes som et par klovne, der var kaldt tilbage fra manegen, og nu forventede en meget god grund til det der. Delta fortalte, at vi godt kunne tage den med ro, for der var en ændring i ordrene for dagen. Faktisk var det sådan, at indsamlingen allerede var i gang og havde været det et stykke tid, og at det altså nu var blevet sådan, at det var en af de andre grupper, som kom til at stå for den. Og den foregik i andre byer end vores, længere væk, og selve ledsagningsregne- de man derfor med ville tage længere tid. Ludo bad om konklusionen på dette, og hvor samlingen så skulle foretages. Delta kunne kun svare, at der ingen ændring var med hensyn til samlingspladsen. Han havde fået besked af kommandanten på, at samlingspladsen stadigvæk også for de nye ledsagede i dag ville blive Zanzibar. Og vi skulle stå

for samling og afslutning når de første transporter kom med ledsagede. Så derfor kunne vi fortætte uden hast, vaske os og spise morgenmad, bare vi kunne være derude inden for et par timer. Og når vi kom derud, så ville der så at sige ikke være andet for end at vente.

Selv om jeg var fuldt optaget af mine tanker og bekymringer, slog det mig som noget bemærkelsesværdigt, hvor hurtigt ikke blot Delta, men egentlig også vi andre havde annammet dette mærkelige eufemistiske og dybest set grusomme tekniske sprog som dødens aktører. Jeg fandt det vel latterligt, når jeg tidligt om morgenen stod og hørte det brugt af Delta, og med hvad man helst ville tro var et pokerfjes. Men det virkede jo, det blev accepteret, der var ingen af os, der grinede ad ham. Og næste gang, når der igen skulle forklares, ville det oven i købet blive lettere for ham, så var det en helt legal og forventelig måde at udtrykke sig på. Men som dødens aktører bliver vi også nødt til at tage det på os, tænkte jeg. For man kan ikke, når man taler, hele tiden standse op for at betvivle hvert ord. Hvordan skulle nogen sætninger nogensinde komme videre så, hvordan skulle nogen betydninger nogensinde indfælde sig i vores forstand, så entydigt at vi ville kunne fortolke dem og handle efter dem? Dette latterlige, dette opstølte sprog, som jeg nu kan se det, når jeg fortæller det efter min erindring, det havde en helt anden klang af sikkerhed over sig der på Alabama.

Og mine bekymringer i daggrøet, som jeg helt unyttigt havde gjort mig, min angst for at møde det der blik fra kvinden på gaden inde i Columbus, anklagen om hendes forsvundne, det hele var på en befriende måde helt forsvundet. Men den spænding, den krampe, som man oplader i sig, den beholder man alligevel til trods for udsættel-

sen af det uafvendelige. I en sådan grad, at man nærmest kommer til at længes efter øjeblikket, hvorfra der ikke mere vil være nogen vej tilbage. For man ved jo det vil komme, det der øjeblik. Før eller siden, på et tidspunkt vil det komme. Og jo længere tid der går, des flere timer man bliver holdt hen, så længes man næsten mod frygtens helt stumme øjeblik. Den gestus, som man ved vil forandre én for bestandig. Man er parat til at lukke øjnene, man er parat til at kaste sig ind i den, være dens aktør, træde i et med den og gøre dens grusomme sprog til sit eget. For man har ingen steder ellers at være, ikke med den person og det sprog som man troede at kende, som man havde haft med sig derhjemme. Sådan noget inden i én, det vil man forstå som det helt normale, det bliver forvist i sådan et system. Og det mærkelige er, at man ikke kan gøre noget ved det. Heller ikke til trods for, at man nok selvfølgelig kan mærke manipulationerne, denne holden i uvished, denne tilbageholdelse af viden, pludselige ændringer af dagsordenen. Man ved jo at der, som kommandanten aldrig blev træt af at gentage for os, at "der er gjort tanker om det hele", og at denne strategi tjener til at gøre os lydige, gøre os til frygtssomme og beredvillige redskaber for hele kampagnen. At alt det private og personlige i os skal udraderes, og vi ikke skal have nogen mulighed for at opbygge et emotionelt beredskab, skabt af enten frygt eller taktisk snilde. At vi skal underlægges, knægtes helt og restløst. Men denne viden, som jeg nok skimtede i randen af min bevidsthed derude på Alabama, er bare ikke meget bevendt når man hele tiden har den fornemmelse af at være for sent på den. Så er klokken allerede faldet i slag.

Vi spiste morgenmad og sad lidt og snakkede til hen ad formiddagen. Stemningen var oprømt, der var endnu ikke

nogen fornærmelse af at vente på noget, snarere tværtimod. Det var en lettelse over i det hele taget at være sluppet for noget endnu en gang. Så gik der da et par timer hvor ingenting skete. Og om alt gik vel, så kunne det rask væk fortsætte en hel måned på denne måde, og man kunne slippe for det hele, hele dette rod og svineri, uden at blive blandet ind i noget. Men som det hed sig, så sad vi og ventede på adjutanter, som ville komme og give Delta de helt præcise ordrer om hvad vi skulle, og så også holde samling. Der gik knapt et par timer, så kom han. Konfererede med Delta inde i kommandantens kontor, som var indrettet i den ene ende af skolen. Så kørte han igen, adjuntanten. Samlingen måtte Delta selv stå for, checke at alle var mødt. Derefter traskede vi af sted de få kilometer ud til samlingspladsen Zanzibar.

Der var helt tomt derude, bare den der fuldstændigt anonyme rasteplads, da vi ankom. Solen skinnede, og vi smed os ned i græsset inde ved skovbrynet for at drive den af så lang tid tilfældet ville tillade os det. Delta, sådan forekom det, havde ikke nogen særlig idé om hvad vi ellers skulle foretage os. Ikke andet end at vente. Dagsordenen, sagde han bare, "den stod stadigvæk ved magt". Der var ikke andet at gøre end at vente. Hvornår der ville ske noget, sådan som vi vel alle sammen kom til at forestille os det, "ske noget", det kunne han ikke give noget præcist svar på. Ledsagningerne var i gang, og vi kunne forvente deres ankomst hvert øjeblik hen på eftermiddagen. Når de så kom, så tænkte vi vel på en måde overgivent, at så ville der "ske noget", allerede kulrede af manipulationerne med vores angst og bekymringer. Men det trak ud i timevis. Vi lå bare og glaned, røg og spillede kort. Der var ingen

mere, der orkede at snakke om deres bekymringer, om hvad de forestillede sig skulle ske. Hvordan de ville have det, hvad de ville finde på af små fif for at få det overstået lettest og mest smertefrit for dem selv. Om de ville lukke øjnene lige "når det skulle ske", hvad de ville tænke på. Om de ville erindre sig kommandantens ord, den rørelse, som han havde formået at hensætte dem i et par dage forinden. Det var som om bekymringen var slebet ned, forudanselsen var blevet for abstrakt til at man endnu en gang kunne konkretisere den. Det var bare noget, der ville "ske". Og så bagefter, så kunne man blot vente på en ny dag. Og så endnu én. Og så om et stykke tid, så ville det være overstået. Man kryber ind i sig selv og sin hud.

Der gik hele eftermiddagen, og det var sågar lykkedes mig at sove nogle timer, da jeg blev vækket ved at nogen råbte nede fra vejen, at man kunne se dem nu, de var på vej, ledsagningerne. Det var blevet køligt, solen var forsvundet. Vi rejste os for at gå ned og se. Der var ingen, der sagde noget, der var helt stille i luften. Vi kunne se en gruppe komme imod os, men ikke fra de tre byer, som vi selv skulle ledsage fra. Men fra den anden side, fra øst, kom de, vi kunne se dem en kilometer fra os. Som en flok myrer kom de marcherende derude. Helt reglementeret, i den ene side af vejen, og med vagter i den modsatte side. De gik helt roligt derude, jeg ved ikke hvad man havde indbildt dem, men de gik helt roligt derude hen imod os til deres død. De kom nu for at hente den hos os, som om det var blevet lovet dem. Det var her, de ville få den, det var her fra Zanzibar vi ville blive forenet med dem til det sidste øjeblik inde i Cambodja. Folk virkede lettede rundt omkring mig. Det var så nu, det skulle overstås. Vi stod og kiggede på dem lidt, som de kom nærmere derude, de led-

sagede. De veg ikke udenom, de brød ikke ud og flygtede, der indtraf ikke nogen sidste øjeblikke panik, som kunne have skaffet os alle sammen endnu en respit, endnu en ændring i dagsordenen. Nej, de kom ganske roligt hen imod os, for at mødes med os så vi kunne forenes. Så begyndte vi alle sammen at trække opad igen, hen mod skovbrynet, hvor der var en plads, nærmest helt plan, for at vente på dem der. Der var nogen forvirring om hvordan vi skulle møde dem, man spurgte Delta, men han kunne ikke give nogen eksakte forklaringer på hvordan vi skulle tage os ud, hvordan vi skulle forholde os. På en måde kunne det virke som om det var os, der var de skræmte, og de andre derude, som dem der havde en viden om dette her, der sagde dem, at vi bare var nogle stakkels armodige akter i et spil vi ikke kunne overskue. Alle trak op til pladsen ved skovbrynet, og Delta beordrede os så efterhånden ind på to rækker, så vi kunne tage imod dem når de kom.

De nåede frem dernede og trak op foran os. Deres ansigter så underligt udslukte ud, trætte og vejrbidte efter en hel dagsmarch. Lidt beskidte, med uredt hår stod de der og ventede på os. Og mærkeligt nok, jeg ved ikke hvorfor jeg bemærkede det, men så lignede de hinanden, de ledsagede og vagterne. Som om de ventede på det samme. Jeg ved ikke helt hvordan man kan se det? På deres udtryk vel, på deres øjne, som om de var segnefærdige, og bare ikke orkede mere. At de nu endelig var nået til deres bestemmelse. Man kunne ikke fange deres øjne, de kiggede alle sammen, både de ledsagede og vagterne, de kiggede alle sammen ligesom beskæmmede ned i jorden. Ja, det er så dagens slutning. Der var helt stille, kun lyden af skridt fra de sidste, der endnu ikke var nået helt frem til kolonnen foran os. Hvem skulle tage ordet, hvem ville være dukkeføreren for

den fortsatte del af spillet? Vi stod blot og stirrede på dem, ventede på at få det hele afsluttet, hele den der komedie, hvis bekymringer vi for længst havde lagt bag os. Videre, siger vi inden i os, videre, lad os bare gå videre. Hvad er det vi venter på? Det her, og så en anden dag, og så endnu en dag, og så vil vi glemme det? Det går videre. Og vi er allerede for længst blevet stumme, vi er allerede for længst blevet følelsesløse. "Der er tænkt på det hele. Der er gjort tanker om det hele", ja. Det er en mærkelig bitterhed, der vokser så uartikuleret inden i én.

Nogen begyndte at mumle, men så stille, så fordækt, at jeg ikke kunne høre hvad de sagde. Man så hen på Delta, der stod helt inde ved træerne, som om han var den, der var allermost ræd af os alle sammen. Men ingen af os vovede at spørge ham om noget. Naturligvis ikke fordi vi frygtede noget fra ham, men fordi vel, at der ikke var nogen, som havde lyst til at være den, der åbnede for spillets videre gang. Vi kunne ikke blive ved, nej, det var så pinligt og ubehageligt at stå der over for hinanden. Som om det var noget af det kommandanten havde advaret os imod den første dag inde i skoven, at vi for guds skyld ikke måtte skaffe os nogen personlige, nogen private oplevelser med de ledsagede. Og det var det, som var ved at ske. Den samme undren, den samme venten, og så det mærkværdigt paradoksale ved det – at man var lige ved at komme til at fnise over hele denne fastlåste forlegenhed. Ingen ville videre som den første, men vi ville gerne væk derfra. Så skulle Delta til at sige noget, råbe, men som han begyndte på sætningen, så kløjedes han først i den. Hans stemme gik i falset, og han begyndte at hoste. Det var svært at undgå at grine af det, selv de ledsagede, som stod så trætte og forblæste lige foran os, trak på smilebåndet. Det er ikke til at

tro på, hvis man ikke har set det, at de faktisk gjorde sig lysetige sammen med os over den kejtede situation, som Delta blev offer for, bare fordi det nu var ham, som var blevet udsat til at være spillets dukkefører! Men i deres vejrbidte ansigter gjorde de ansatser til grimasser og kiggede på os da stakkels Delta stod derhøved ved træerne, som om det var ham, som var allermost skræmt, og skulle mande sig op til noget, som ingen troede på. De var vel, de ledsagede, ligesom os selv, så kulrede af manipulationerne, så trætte af frygt, at de for enhver pris blot ønskede at få det hele overstået? Jeg ved det ikke. Jeg vil ønske det var sådan.

Delta gik op imellem os og de ledsagede, stillede sig foran dem og råbte, nu helt sikker i stemmen. Spurgte om hvem der havde ansvaret. I sin fortsatte befipelse kom han til at spørge de ledsagede, som om den ansvarshavende skulle findes blandt dem! Ingen svarede naturligvis og komlikken fortsatte bare, for de kiggede på hinanden, de ledsagede. Og der var nogen som begyndte at grine, også blandt os, da vi så deres overraskelse. Som om de selv havde valgt dette her, sådan set bare for at besvære os! Stakkels Delta indså med det samme sit fatale træk, og for at gøre sig til herre over situationen, som vi siger, så vendte han sig mod vagterne, og gentog sit spørgsmål, bare mere febrilsk. Hvem havde ansvaret? Hvem var det? Det kunne også lyde som en slags bøn, kan jeg nu se, som en efterspørgsel efter et menneske, der dog kunne forbarne sig over ham og komme og hjælpe ham. Hvem var det?! Der led en spag stemme nede bagved, først kunne vi ikke engang se ham. Han stod gemt helt yderst, som en af de sidste. Han måtte have trasket helt bagest i kolonnen. Så trådte han frem op på linje med Delta foran de ledsagede. Delta gik hen til

ham, og betydede med armen, at de skulle gå lidt væk, længere ned mod indkørslen til rastepladsen. Jeg ved naturligvis ikke hvad de talte om, men man kunne se Delta gestikulere ivrigt, som om det var ham meget om at gøre at få tingene på plads. På aftalt hvem der nu skulle tage sig af hvad. Og inderst inde, sådan må man indrømme det, når det her nu fortæller, så ønskede jeg at Delta ville have over-skud nok, så han kunne få det ordnet sådan, at de andre vagter kunne komme til at stå for hele opgaven. Hele besværet, så at sige. Og jeg kan høre, når jeg fortæller det, så kan jeg høre ekkoet af det sprog, som vi alt for godt havde lært af kommandanten. Eufemismerne. Det at iklæde det katastrofale og horrible et dagligdagsprog, som om den der dag skulle være præcist som en hvilken som helst anden. Der er bare et arbejde, som nu engang skal gøres, nogle opgaver der skal løses. Det kan være et beskidt job, men nogen skal jo gøre det! Vi har nogle forholdsregler, og hvis vi tager os i agt for dem, så skal det alt sammen nok gå. Der er tænkt på det hele.

De så ud til at være blevet enige, Delta og ham den ansvarshavende for vagterne, for de kom tilbage, og det var Delta, der førte ordet. Han beordrede den første række af de tre, som de ledsagede stod i, til først at vende om mod træerne, og følge den gruppe af vagter, som ville eskortere dem. Den ansvarshavende råbte nogle navne, som jeg ikke husker, og de begyndte at gå ind i skoven. Ingen af de ledsagede vendte sig om mod deres kammerater da de forsvandt derind i mørkningen mellem træerne. Delta vendte sig om mod os, og sagde, at de næste ordre ville komme om lidt. Vi stod og kiggede mod de marcherende, og lidt efter, en halv snes minutter efter, så beordrede de Delta den næste række til at vende om mod skoven, og

den næste gruppe vagter skulle eskortere dem. Destinationen var Alaska, og de kunne følge skiltene. Vi ventede igen, nu på vores tur. Der var omkring en snes igen, i den bageste række. Og så endelig, så sagde han det, Delta, at de sidste skulle vende om, og han beordrede mig og Gamma til at gå forrest. Vi skulle til Perm. Vi havde aldrig været i Perm!

Vi gik rask til, Gamma og jeg, ind igennem skoven, og kom også inden længe til den skillevej, hvor vores gruppe skulle dreje af til venstre mod Perm. Jeg husker ikke ret meget fra denne første del af ruten, som vi jo havde set et par dage tidligere under vores instruktion med kommunianten. Og vi gik også så hurtigt, at det var lige før man kunne sige vi løb, han og jeg. Delta måtte en enkelt gang råbe os an, og bede os om at sagtné farten lidt. Ellers var det de ledsagede han skyndede på. Fremad! Fremad! Da vi kom til skillevejen og drejede til venstre mod Perm, som var angivet på det interimistiske skilt, tog vi farten lidt af. Vel egentlig mest fordi vi ikke havde nogen forudsætninger for at vide hvornår vi ville være der, som jo i og for sig kun var defineret som et "sted" af kampagnens planlæggere. Vi havde ikke skyggen af en forestilling om hvordan der ville se ud. Men som vi gik, så forsøgte vi både at holde en god rytme, og kiggede også hele tiden efter dette skilt, som jeg ikke vil nægte nu, at jeg kom til at længes efter. Hele tiden spurgte vi hinanden, os to der, om den anden havde fået øje på noget, en anelse mere usikkert for hver gang. Nej, der var vist ikke noget endnu, var det nedslående svar gang på gang. "Vist ikke noget," vrissede vi ad hinanden. Og Gamma lod mig igen høre for min "indstuderede blindhed" den foregående dag, og håbede, sagde han, med en snert i stemmen, at jeg ville komme op med noget bedre

end dette "vist ikke noget". Noget eller ikke noget, det var det, som det drejede sig om! Og som vi pacede hele gruppen fremad og spejdede som havde vi selv en bajonet i ryggen, så kom vi mere og mere på kant med hinanden, hele tiden parat med det samme spørgsmål.

Hvad vi naturligvis var rædde for, mere end vi var bekymret for at gå vild og ende i et morads og en sti, der ville føre os på vildspor, var, sådan uden at være os det bevidst som vi halsede af sted, at de andre grupper nåede at begynde afslutningen på deres ledsagninger og vi så alle sammen kunne høre skuddene der i skoven. Det ville være obskønt, på en måde. Klæde os af foran de ledsagede, som om noget ville blive afsløret. Som om vi ville blive taget i noget snyd, fordi vi egentlig havde lovet dem noget andet. Man opretholder illusionen lige til det sidste! Men man har hver sine grunde, de ledsagede og vi. Naturligvis ville de ikke kunne gøre os noget, det skulle ikke være for det, ikke for nogen fare. De var helt og holdent i vores varetægt. Det var ikke for nogen straf, vi frygtede, tror jeg. Men som om vi skulle blive taget i at bryde en lov, en eller anden tavs og ubrydelig overenskomst, som feje kujoner. Men jeg må understrege, at den rædsel, som fik os til halvt at løbe mod stedet Perm, mod deres død, det var kun en, der skød sig frem som en understrøm i vores bevidsthed. Og det er først nu, som jeg sidder og fortæller det, og erindrer disse mærkelige og drømmeagtige øjeblikke minutløst, så at sige snubler over hvert moment, som man gør det, når man genkalder sig det, at jeg kan se igennem øjeblikkenes forblændelse. Den, der gjorde os til de aktører, som vi allerede var så godt forberedte på at blive af manipulationerne og af vores dumhed.

Og vi må alle sammen være taknemmelig for, at Delta

havde følt den samme rædsel løbe igennem sig, som han fulgte os bag ved de ledsagede. For han gjorde sit til, at vi ikke blev klædt af foran dem. At de andre grupper ikke nåede at komme før os med afslutningen. For straks som Gamma havde råbt "Her! Det her er Pemi!" så kom Delta op til os, og beordrede med det samme de ledsagede ind på en række og fik dem til at knæle med front mod en dalsænkning der midt i skoven. Der var faktisk ikke nogen, som egentlig nåede at reagere, spørge om noget, eller protestere. De gik hurtigt og beredvilligt ind på rækken og knælede uden at sige et ord. Det hele var så pludseligt, og på en befriende måde uvirkeligt og momentant som en svag drøm man kan have i en kort slummer midt på dagen. Jeg forestillede mig, at de ville sidde der på knæ foran os, og der ville gå en tid, og vi så derude i skoven, i skumringen, ville høre nogen af dem bede til os eller til en Gud om nåde, om at nogen skulle forbarne sig over deres liv, over deres skæbne. At de værst af alt ville henvende sig til os, kljynke, sige at de havde børn, at de børn havde dem som fædre, at de elskede dem, at deres hustruer elskede dem, at de ventede på dem nu. Og at vi var ødeleggerne, hvis vi forblændede af vores forvirring og rædsel eller af vores dumhed handlede blindt i den tro, at øjeblikket her i skoven bare skulle være et øjeblik som alle andre. Og at vi så kunne gå rolige og glemssomme derfra. Jeg frygtede det. Vi frygtede det alle sammen. Og derfor, tror jeg, var det godt da Gamma så stolt og lettet råbte sit "her! Det her er Pemi!"

Det hele foregik så hurtigt. De knælede foran os. De var en snes, nøjagtigt vores eget antal. Vi kunne afslutte dem alle sammen i én eneste samtidig handling. For tænk sig, om nogen af dem skulle stille sig i kø for at vente på deres

skæbne! Det var ikke til at holde ud at forestille sig. Så sagde Delta, at vi skulle "gå i position". Jeg rettede mit gevær ned imod nakken på ham, som sad foran mig, og jeg så kun hans nakke, heldigvis, ikke hans ansigt. Han stirrede så indolent lige frem for sig.

"Gør det nu, Delta, hurtigt, hurtigt, mørket kommer, mørket kommer, gør det nu hurtigt, så vi kan komme hjem!" De der ønsker man får, helt enkle, de ciseres hurtigt ud i mantraer, der bliver gådefuldt hellige for én.

Jeg pegede med mit gevær mod det punkt i nakken, hvor hovedskallen holder op og det bløde sted begynder, mellem de to sener. Og så stod jeg bare og var parat til at høre Delta give mig besked. Jeg ved ikke. Man er klar, helt klar, man tænker ikke på andet, man er så ren og renset indeni. Man er nået til det punkt, som man er blevet ladet op til i sin dumhed og sin forvirring, sin frygt og rædsel. Man tænker bare på dette ene. En ordre og så det man vil gøre uden tøven. Det fungerer så perfekt det hele.

Men der var stadigvæk uro. Som om der var nogen, der endnu ikke havde fundet sig til rette, men stod og fumlede, og ikke havde forstået hvad han havde instrueret os om, kommandanten. Jeg vovede dog dårligt at kigge for at se hvad der var på færde. Stirrede bare fast ned i hans nakke, ham der foran mig. Og så, måske fordi han var blevet utålmodig, eller fordi han var nervøs for at de andre kom før os, eller simpelthen fordi han bare var træt, så råbte Delta pludselig "Nui!" midt i det hele, hele denne irriterende raslen og forvirring. Og det, der var fejlen selvfølgelig, var at skuddene ikke kom med ét smæld, så det hele kunne være overstået, som kommandanten jo havde instrueret os om. Bare som et smæld, og vi ville kunne gå derfra med det samme. Det kunne så være op til Delta, for den sags skyld,

at undersøge, om der trods alt stadigvæk skulle være nogen, der ikke var blevet ramt rent. Men han om det! Hovedsagen var, at vi kunne få det overstået, os andre, i ét eneste kort sekund. Så da han råbte, var jeg selv den første, som fyrede. Jeg stod og koncentrerede mig, og så lige idet det skete, så lukkede jeg øjnene, affyrede, og åbnede øjnene igen og så at han der foran mig tumlede ned ad skrånten, rullet sammen, allerede væk og uden tanker. Men nogle af de andre, de fattede det ikke straks, tøvede bare et sekund, og så kom skuddene. Til sidst Gamma, som stod lige ved siden af mig. Han ramte skulderen på den knælende foran sig, og lige idet, så trak han sig sammen, den ledsagede dernede på knæ, og ville vende sig om for på en måde ligesom at se på Gamma, hvad det var han gjorde ved ham. Og fordi han i det samme bevægede kroppen idet Gamma fyrede sit andet skud, så kom det ikke til at ramme rent. Jeg stod forstenet og betragtede det hele. Så blev hans hovedskal splintret i det samme som skuddet lød, og så endelig, som den sidste, ja, så ... Gammas trimlede forover, nærmest hovedløs, med noget lyst flydende ud der hvor håret skulle være, rullede rundt og landede nede i mørket for foden af skrånten. Der blev helt stille. Så var det hele overstået. Så enkelt kunne det være, trods alt, selv om det også var gået i fisk, så at sige.

Vi stod og kiggede lidt. Jeg må tilstå, at vi nærmest var lettede, som efter en streng eksamen, faktisk. Den mest oprøjnte var Delta. Vi andre sagde ikke umiddelbart noget, stod bare og pustede ud egentlig. Men han gik med det samme rundt og ville byde cigaretter. Fremsagde et eller andet forummet om, at selv om der var gået "lidt rod i den", så var det ikke noget at gøre opstandelse over. Underforstået, at han ikke ville lade det gå videre. Kom-

mandanten ville ikke få noget at vide om det, om Deltas første virkelige opgave, og hvordan vi havde løst den. Vi tog en cigaret, tændte den, og så pludselig, så begyndte Gamma at grine hysterisk, og pege på mig. Han var ved at kvæles i sin røg.

Jeg havde virkelig ingen anelse om hvad det var, der skulle være så morsomt ved mig. Mere end hvad man kunne sige om Gamma, så havde jeg dog trods alt ramt rent lige idet Delta gav sin ordre. Nogen af de andre omkringstående kom hen for at se hvad det var, som fik ham til at hoste og harke og sprutte af latter. De stod lidt, og så var det som noget gik op for dem, og de begyndte også at grine, men ikke så idiotisk voldsomt som Gamma. Og af en eller anden grund, måske fordi jeg følte mig lidt skyldig for min blindhed dagen forinden, og fordi Gamma hele tiden havde insinueret at jeg blot koldt og velovervejet havde påført mig den for at skyde besværlighederne over på ham og de andre, og fordi jeg dermed skulle være fej, så var jeg lidt tilbageholdende fordi jeg måske skyldte nogen noget. Jeg førte forlegent den ene hånd op mod mit skulderarme. På en måde, som man kan stille sig afventende an, ligesom lidt frygtstomt, bare for at få en forklaring på hvorfor man selv skulle være så latterlig. Så mærkede jeg noget underligt vådt med hånden, klistret, og med et eller andet skarpt i, som splinter. Jeg tog nærmest forskrækket hånden til mig og kiggede på den. Nu begyndte de andre også at grine som Gamma. Han selv sagde noget om, at denne gang kunne jeg åbenbart ikke komme tæt nok på. Og at jeg måtte have korrigeret mit syn, måske få et par briller. Jeg kiggede ned over min arm, der havde vendt mod Gamma, da vi skød. Den var tilføjet med noget underligt lyst og klistret, og noget rødt med en masse splinter. I min øjeblikkelige

forvirring, sikkert fordi de stod der og morede sig foran mig og øjensynligt var klar over hele miserens årsag, så bedyrede jeg faktisk indirekte, at jeg ikke havde nogen anelse om hvor det var kommet fra. Jeg havde vel en fornemmelse af, at jeg var oversprøjtet med lort på en måde, eller snot, men kunne bare ikke på en åndsnaerværende måde gøre rede for hvor det var kommet fra. Og en sådan situation forekommer mildt sagt inkriminerende. I hvert fald for ens respekt. Jeg spurgte også, da jeg tog hånden frem foran mig, om hvad det dog var. Det fik nærmest Gamma til at besvine i latter. Delta kom til. Også han begyndte at grine. De andre rystede på hovedet. Så fik Gamma taget sig sammen, og sagde, at det var fra hans, fra ham han havde afsluttet, fordi han ikke ramte ham rent, så kraniet splintredes med hjernemasse, og det hele var spredt op ad mit ærme. Så altså for eftertiden, så måtte jeg have synet korrigeret med et par ordentlige briller, så jeg kunne lære at holde en passende afstand. For når han selv, Gamma der, når han afsluttede, kunne det jo nok svine lidt, som jeg kunne se! Det fik igen de andre til at grine, og flere kom til. Delta grinede også mens han rystede på hovedet. Jeg vidste ikke af hvad. Af mig, der stod så fåret der, eller af Gamma, fordi han var så morbid?

Jeg tørrede først hånden af på ærmet, hvor der ikke var svinet til. Så forsøgte jeg at ryste ærmet, men det hjalp ikke noget, det klisterede sad fast sammen med bensplinterne i en uappetitlig masse. Nærmest som om det var lort, eller simpelthen bare svineri fra det vi havde gjort, og jeg, alene der foran alle de andre, skulle være den eneste, som havde fået det på mig. At jeg af alle, som den eneste, skulle være den, der kom tilbage til Alabama med det synlige tegn, helt vulgært, på hvad vi havde foretaget os. Det gjorde det hel-

ler ikke bedre, at de andre åbenbart fandt det så helt utrolig morsomt. Og at det var Gammas skyld, oven i købet til trods for, at det var mig, der havde handlet korrekt, og at det var ham, der havde tøvet. Det var måske det, lige det, der fik mig til at miste besindelsen, faktisk?

Jeg spurgte først om hvad han havde tænkt sig? Men Gamma, han havde for sit vedkommende ikke tænkt sig noget særligt. Han stod bare og ligesom grinede ad mig og forsøgte at ryge videre på sin cigaret. Næh, han havde faktisk ikke noget som helst i tankerne. Hvad skulle han også have i tankerne? Jeg pegede på min jakke, og sagde at han skulle tænke på sit eget svineri, og hvordan han ville få det væk. Så stod han lidt, lod som om han ikke var anfægtet af det, tog et hiv af sin cigaret, og sagde så, at svineriet der, det kunne jeg jo sådan set takke mig selv for. For som han havde påpeget, så var det vel ikke ligefrem hans skyld, at jeg nu ikke så så godt mere. Det kunne jeg takke min egen fejhed for eller min egen måben for. Jeg behøvede vel ikke som en anden verdensfjern stå og glane op i solen ved højlys dag. Han røg igen. Jeg ved ikke. Måske så jeg bare hvidt foran mig. Men hvis jeg ville have det sådan, og hvis jeg ikke havde tænkt mig at få et par gode briller efter det dagen før, så kunne jeg da i hvert fald holde mig langt væk fra ham, når han arbejdede. For det kunne nok svine lidt. Især som nu, når solen var gået ned, og vi stod der i mørkeningen og famlede os frem. Det måtte jeg vel kunne forstå. Jeg ved ikke. Af en eller anden grund kunne jeg holde mig i ro. Jeg så hen på Delta. Han stod bare og ligesom ventede på noget. Der var noget uretfærdigt ved det. Skulle han ikke forestille at være den, som havde ansvaret? Var det ikke ham, som skulle gå ind for at få den her idiotiske situation dysset ned, så ingen af os blev ydmyget? Han gjorde

ingenting. Der var kun mig selv til at beslutte om jeg skulle være en nar eller ej. Det er en af den slags små, hvide beslutninger man tager helt ude af sig selv. Så spurgte jeg Gamma, om han ville bytte jakke med mig til vi kom hjem til Alabama. Han tog igen et hiv af sin cigaret, spurgte undrende, sådan med let flakkende øjne om hvorfor han egentlig skulle det, for der var jo lort på min! Så spurgte jeg ham om han ville vaske min jakke når vi kom tilbage. Det havde han faktisk heller ikke tænkt sig, for som sagt, så kunne jeg bare få ordineret et par briller. Min dårlige afstandsbedommelse, det var ikke hans problem. Der måtte være nogen af de andre, der fattede mit raseri, for der var ikke rigtigt nogen, der grinede af hans vittighed. Så gjorde jeg det uden egentlig at tænke over det. Jeg smadrede min knyttneve alt hvad jeg kunne, helt pludseligt, lige mod hans næse. Han stod og skulle til at tage sig endnu et hiv af sin cigaret, og gløderne stod om ansigtet på ham. Så satte han sig på røven og gloede bare bøvet mens blodet løb ud af næsen på ham. Det så på en måde frygteligt ud, alt det blod der. Han tog forskrækket sin hånd op, og han måtte have tværet den let rundt i ansigtet, for det var som om han med det samme var smurt ind, som om han havde været udsat for noget langt frygteligere end bare et slag. Der var ingen, der grinede. Delta og et par af de andre hjalp ham op. Og Delta sagde, at det var nok nu, den her hændelse var overstået, og vi kunne gå hjemad. Han sagde det på sådan en måde, at det, der var hændt, det sådan set, lige som den dårlige afslutning, var uden for notat. Det kom ikke med i beretningen til kommandanten. Sådan lå det i luften. Så begyndte vi at trasker ud af skoven mod Alabama. Jeg blev selv nødt til at vaske min jakke, da vi kom hjem.

Efter vi havde spist og jeg lå inde på sengen og røg og læste lidt, kom Gamma hen til min seng. Han så lidt latterlig ud, for nu at sige det, som det er. Dog nænnede jeg ikke at grine ad ham. Han havde stoppet to vattamponer op i næseborene og havde et stort plaster hen over det øverste af næseryggen. Som om han var forklædt som et eller andet dyr af en slags. Og da han satte sig på sengen der hos mig, og ville begynde at snakke, blev det ikke mindre morsomt med al hans snøvlen. Jeg smilede lidt, ligesom han selv. Det var tydeligt, at han havde tilgivet mig, og at dette her var en forsoningsgestus. At han kom og satte sig på min seng og ville snakke. Jeg selv, jeg bar heller ikke nag. Og han tog det ikke ilde op når jeg kom til at grine lidt mens han talte. Vi havde været ude af vores gode skind! Nu var det bare med at vise sin generøsitet, så det kunne blive glemt, hele dette intermezzo. Han fortalte, at han havde talt med Delta, der havde været inde hos kommandanten for at aflægge en dagsrapport om hvad der var sket. Og at han ikke havde nævnt noget om vores batalje. Men at han, Delta, havde overhørt en samtale, som kommandanten havde haft med en eller anden overordnet. Han skulle ikke kunne sige hvem det var. Men altså, det hele gik ud på, at den overordnede i telefonen, han ville have, at der blev omdelt en erklæring til os, som han med det samme ville faxe, og hvor vi på "tro og love" skulle erklære, at vi under ingen omstændigheder ville "tilrane" os noget fra de lokale. Det lød vel fair nok, jeg kunne umiddelbart ikke se noget odiet i det. Gamma sad og nikkede og spurgte mig om en smøg, nikkede med hovedet og udstødte nogle mærkelige lyde fra sine tilstoppede næsebor. Jeg gav ham en smøg, tændte den for ham, og han fortsatte med at nikke, og som han tog et hiv lændede han hovedet tilbage for ikke at kløjes

i røgen. Så var det mærkelige, at kommandanten, som Delta kunne forstå det, havde nægtet at efterkomme ordren. Her skulle der ikke faxes noget skema till. Om jeg kunne gætte hvorfor? Jeg havde virkelig ikke den fjerneste idé! Jo. Gamma var meget ivrig der med sine næsehorn for at gøre mig det begribeligt. Det så altså rent ud sagt komisk ud med al hans iver og begejstring. Han røg og lænede hovedet tilbage for at få luft til at fremsige denne helt uventede, subtile og heltemodige pointe! Jo, for en uddeling af en sådan erklæring på tro og love om at vi – kommandantens militssoldater – ikke ville rane fra lokalbefolkningen, den ville allerede ved sin eksistens inkriminere os. Den ville jo allerede forudsætte, at det var noget, som man kunne mis- tænke os for muligvis at finde på. Så på denne måde, så var den en fornærmelse, en uhørt mistænkeliggørelse af hans underordnede, dem han selv havde ansvaret for! Gamma nikkede benøvet med sine tamponer i næsen, lænede hovedet tilbage igen og igen for ikke at blive kvalt. Ville jeg høre, hvad han havde sagt? Naturligvis ville jeg høre hvad han havde sagt, kommandanten! Han havde sagt i telefonen til den overordnede, at det var "ærerørigt". Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg til trods for at jeg kendte ordet aldrig selv havde haft behov for at bruge det endsige hørt det udtalt. Det var et mærkeligt ord, som fra en anden tid og et andet sprog. Alligevel var vi noget benøvede over den helt opstemte patos, som kommandanten kunne opby- de på vores vegne. Kunne det virkelig forholde sig sådan? Var han virkelig i den grad vores kommandant, så sådan noget gik ham for nær? Ingen af os ville af os selv have tænkt på den, denne lille underfundige logiske finesse, så at sige. Men han, han tog sig altså vores ære så nær.

Senere på aftenen, da vi alle sammen lå inde på sovesa-

len og spillede kort og drak lidt, og røg, fortalte Gamma igen historien for de andre. Og at han havde hørt den af Delta, og at han allerede havde fortalt mig den, det var som et privilegium på en måde, han tilstod mig. Og vi undrede os alle sammen over kommandantens mærkelige glossari- um, men var selvfølgelig også smigrede. "Ærerørigt". Der var noget retsindigt ved ham, nærmest noget ridderligt, som ingen af os havde tænkt på før vi kom til Alabama!

[ZAMBEZI, ARIZONA]

DE NÆSTE DAGE gik, hvor ingenting skete. Men hver aften, når vi spiste sammen, og stemningen på en eller anden måde blev opstemt, i det mindste fordi endnu en dag var gået, og vi så havde kortere tid igen, så blev Delta spurgt om hvad ordrene lød på for den næste dag. Han sagde hver gang, at så vidt han var orienteret, så skulle vi igen ind til enten Columbus, Zambezi eller Arizona. Landsbyerne, der så at sige var "vores", og forestå indsamling og ledelse derfra. Man kunne så ligge og vride og vende sig i løbet af natten, af og til vågne op, bemærke, at andre også var vågne. Men jeg selv tilkendegav aldrig at jeg var vågen, bare for ikke at skulle ud og snakke om det endnu en gang, ude på gangen på vej til badet og toiletterne. Hiele denne snak om hvad der ville ske, som på en måde, syntes jeg, ikke blot var en træls besværgelse, men faktisk også noget enerverende med sine evige gentagelser. Jeg havde nok i mine egne mareridt. Jeg behøvede ikke også de andres, strengt taget. Så jeg sov rævesøvn hvis en og anden passede min seng på salen og, forestillede jeg mig, kiggede efter om jeg nu sov. Denne evige snakken med andre om dette uoingængelige, bare som en slags terapi, som en men-

tal forberedelse til handlingen ved at gennemgå den sprogligt, den havde jeg helt enkelt ikke behov for. Jeg følte direkte lede ved den efterhånden. Også fordi der ikke var andet at tage sig til der på Alabama, hvor vi bare hang rundt uden noget at foretage os. Jeg ved ikke hvad den kommer af, denne trang til, at man partout skal dele noget med andre, ligegyldigt hvem faktisk. Som om man ikke skulle kunne udholde rædslen i sig selv, som om man ikke for en gangs skyld kunne være alene med noget. Jeg er nær ved at sige, selv tage ansvar for den, i det mindste, når man nu engang har ladet sig lokke ind i den. Jeg skal ikke kunne sige om det var reminiscenser af kommandantens indflydelse på mig, men det slog mig også af og til, at der faktisk var noget æreløst ved det, sådan hele tiden at skulle dele ud af sine bekymringer.

Men til trods for de ordre, som Delta ved aftennåltidet havde orienteret os om, uden dog at kunne sige det helt sikkert, bare så vidt han var informeret, skete der de næste par dage alligevel ingenting. Det begyndte straks om morgenen, når vi sad og spiste, så dukkede han op igen inde fra kommandantens kontor, og fortalte, at vi godt kunne tage den med ro, for der var ikke noget på programmet den dag. Vi kunne bare slappe af. Og selv om det selvfølgelig var en lettelse, og man tænkte ved sig selv, at så kom der endnu en dag, der blot skulle tælles, så var det også som om denne uvished opbyggede en art spænding i kroppen på én. At man i løbet af natten havde ligget og forberedt sig mentalt, når man vågnede der i halvmørket, med lyset der skinnede fra dem, der stod og røg og hviskede ude i badet. Men også i drømme havde man forberedt sig. Alt arbejder på at forberede nogle øjeblikke, som man kan frygte når man skal et sted hen, hvor folk hele tiden vil vide hvor

dyrisk man er. Alt arbejder hele tiden, både når man er vågen og når man sover, på at forudsikkle hvordan man skal gemme sig inden i sin hud, for ikke at stå helt afklædt og nøgen foran nogle helt fremmede mennesker. Og så kommer der ikke noget. Så er det heldigvis bare en åndssvag dag, der blot skal tælles. Man tæller så, og drysser rundt, og falder i den der slags enfoldige og futile samtaler og beskæftigelser, som man ellers aldrig ville have drømt om. Spændt er man også, og går ubevidst og venter på at få lejlighed til at finde udfoldelse for al denne ophobning af vilje, bare sprænge den ud i ét eneste gnistrende sekund for at kunne tænke på intet. Men i sin tanke, der er man også lettet over bare at skulle tælle til nul. Jeg ved ikke. Anderledes kan jeg ikke sige det.

Vi havde fået strenge ordrer, faktisk direkte fra kommandanten, om ikke at forlade skolen og gå ud i landsbyen. Antagelig for ikke at blande os med de lokale selvfolgelig, men også for at vi, hvis det nu skulle træffe sig, kunne sammenkaldes øjeblikkeligt, og forestå et eller andet, en afslutning, hvis det blev nødvendigt, ude fra Zanzibar. Denne restriktion for vores bevægelsesfrihed rørte os nu heller ikke. Den var helt unødvendig. Vi havde ikke den fjerneste lyst til at bevæge os bort fra det, som vi allerede kaldte "Tjern". Faktisk, sådan kunne det forekomme, var vi som en flok små drenge, der får mod og lyst til lige at udforske hjemmet og haven omkring. Men alligevel, så rakte vores nysgerrighed ikke så langt, at vi turde gå over på den anden side af vejen. Det var ikke ligefrem eventyrlysten, der trykkede os. Jeg husker at vi rodede rundt der i skolen, fandt ind til en slags pulterkammer, som skulle gøre det ud for zoologilokale, og hvor der lugtede sært af formalin. Det fik mig selvfølgelig til at tænke på min egen skole fra da jeg

var barn, ikke synet så meget, men lugten. Lugtesansen forekommer mig at være den mest fintmærkende registrant for éns erindring, men jo også sært uåndterlig. Erindringen rammer én præcist, ligesom en blitz. Dyrene, denne lidt armodige samling som landsbyskolen havde, en sølv-ræv, en lille abe, der manglede det ene glasøje og nogle mindre dyr, stirrede gådefuldt på mig. Sådan forekom det mig i et mærkeligt drømmende øjeblik. Nej, ikke kun på mig, men på os alle sammen der. Mænd, der var kommet langvejsfra, fra en stor by fjernt derfra. Man kunne gå helt hen til dem, mærke denne lugt af formalin, men det gædefulde ved deres ansigter forsvandt ikke. Det slog mig, og jeg tænkte på om jeg for alvor i det øjeblik var ved at åbne en sprække i mig selv til vanviddet, at de mest af alt lignede de børn, små vanrøgtede og mishandlede børn, helt forladt af en verden vi havde plyndret og røvet. Og de så stod der, forundrede og modige og stirrede på os i vores rus. Og bare ventede på at noget stille, hvidt og forrykt ville lægge en dæmper på os. Få os til, som morfinerede spøgelse, blot at slæbe os apatisk rundt i denne forladte verden, der også på en måde var vores egen labyrint, og efterhånden også slå os til fæls med denne form for eksistens. Så livet selv, og begæret og alle slags drømme langsomt ville sive ud af os, og vi på vores helt egen måde ville nærme os dem, hvis død vi i en voldsom rus selv havde befordret. Jeg kunne stå længe alene sådan og stirre på disse mærkelige børn, men jeg kunne ikke vende deres blik fra mig. De blev ved, som de stod der, mølædte, skælledede, forundrede, som om de bare overhovedet ikke havde noget at frygte mere.

Vi plyndrede frugttræerne i skolens have, lå og dasede meningsløst i den kølige efterårsvind og spiste frugt. Vi ventede bare, ja. På at vores dage skulle begynde igen

inens vi talte til nul.

Jeg husker ikke hvor lang tid der gik, måske tre eller fire dage. Så blev vi kaldt ud til en indsamling i en af byerne. Ikke Columbus, som vi havde været i før, men en af de andre heldigvis, Zambezi eller Arizona var det, jeg husker det ikke. Det hele gik så hurtigt, og da vi endelig kom der, kendte vi jo proceduren. Vi blev sat af, og denne gang, så var jeg en af de midterste i kolonnen. Jeg blev sat af midt på en hovedgade, det var eftermiddag, og vi gjorde som vi skulle, helt efter bogen. Der var ikke nogen panik som den første gang, bare lidt uro, og vi fik i løbet af en times tid samlet dem, der skulle af sted, og begyndte at ledsage dem ud til en plads i byens udkant. Det gik hurtigt, meget hurtigere denne gang, og før vi fik set os om førte kommandanten os af sted ad landevejen mod Zanzibar. Vi var også blevet informeret om, at vi blot skulle ledsage dem, ikke forstå afslutningen derude i skoven. Det var der andre til. Ja, på en eller anden måde, så blev vi lettet, for vi troede på at det rent faktisk forholdt sig sådan, at der ikke ville komme nogen overraskelser. Vi gik rask til hen ad vejen. Da vi var nået halvvejs derud mødte vi to gamle, en mand og hans kone, som sad i vejkanthen og græd. Og da vi kom hen til dem rejste de sig, gik ud på vejen, og nærmest spærrede for os. Vinkede med armene, og gik hen mod kommandanten. Han vandede dem ikke væk, men lod dem tale, ligesom, sådan kunne det forekomme, for i det mindste at høre hvad de måtte have at sige. Han måtte nærmest bøje sig ned for at høre hvad konen ville sige til ham. Jeg vendte mig om, og så at nogen af de nærmeste af os begyndte at grine ad det syn der, som om de vel syntes det så ømt ud. Hun fablede om, kunne jeg høre, indimellem hendes hikstende gråd, at vi måtte lade hendes søn gå. Vi måtte ikke tage

hendes søn med os, det måtte vi ikke. Så begyndte hun at pege med armen hen mod kolonnen, for ligesom at angive hvor sønnen stod. Men den var så usikker, denne pege, hun kunne ikke få øje på ham. Men det var ligesom hun ville sige, at han var der, der i kolonnen. Og kommandanten vendte sig om og kiggede. Han spejdede faktisk ned over kolonnen, men selvfølgelig var det meningsløst. Hun pegede jo ikke på nogen bestemt, det var nærmest som i en art desperat befipelse. Hendes mand sad bare udsøkt ved vejsiden og stirrede over mod den anden side, ligesom stirrede på intet. Af og til, mens hans kone ivrigt forsøgte at finde deres søn i flokken, kastede han et blik ned mod kolonnen. Han fandt ikke nogen, tilsyneladende. Så gloede han igen tomt frem for sig. Men hun blev ved. Vi måtte ikke tage ham med, hendes søn. Kommandanten måtte lade ham gå, de var helt alene, de havde kun deres ene søn, ingen andre. Jeg ved ikke. Det er den slags sætninger, man kan vride og vende på utallige måder. Kommandanten var også i og for sig velvillig nok. Han gloede i den anvisende retning, men kunne i sagens natur ikke selv hvem hun pegede bestemt, for hun vidste heller ikke selv hvem hun pegede på. Så forestillede han at forbarne sig over dem, de to, og førte den gamle kone ind til vejsiden til hendes mand. Sagde til dem, at der nok skulle blive sørget for deres søn, de behøvede ikke at besvære sig. Hun satte sig ned igen, den gamle der, og vi gik videre. Da vi var kommet lidt forbi dem, længere ud mod Zanzibar, gik kommandanten ud til siden og vendte sig om, kaldte dem bedstefar og bedstemor, og vinkede til dem. De sad to sortklædte skikkelser der i den sene eftermiddag og græd, lænet mod hinanden. Så sagde kommandanten, at de to, bedstemor og bedstefar, de skulle ikke bekymre sig mere.

[REBET, FESTEN]

SÅ GIK DER endnu nogle dage, hvor intet skete. Vi drev bare rundt på skolen, rodede for dog at finde et eller andet, som man kunne fordrive tiden med. Gamle skolebøger endda, geografibøger, alt hvad man havde brugt der til at undervise børnene med, inden de var blevet forvist. Det blev mere og mere mærkværdigt, faktisk at kunne forestille sig det som en drøm. Vi var lukket inde på dette sted, på en børneskole, og alt inventaret og læremidlerne var til éns disposition, men der var bare ikke nogen lærer mere til at tage sig af det pædagogiske, vi måtte selv stille noget op med det hele. Uden for skolen kunne vi ikke gå, men vi havde som sagt heller ikke spor lyst. Og dagenes meningsløshed, den var blot et stort tomrum, som det var op til os selv at udfylde. Med hvad, det stod os helt frit.

Vi kunne, sådan kunne det satanisk godt forekomme i éns tanke, tage og begynde helt forfra, fra da vi for første gang lærte om verden og om skikkene. Men vi behøvede ikke. Det stod os helt frit for. Og hvert eneste øjeblik kunne vi risikere at blive kaldt ud til en indsamling eller en afslutning herne ved Zanzibar, det var noget som kun tilfældet afgjorde. For Delta havde vi efterhånden mistet tiltroen til,

når han kom med sine gisninger om hvad han havde erfaret. For nu at sige det som det er, så plagede disse bekymringer os ikke mere som vi havde ligget og gemt på de første dage i ørkesløsheden der. Man gav sig hen til tilfældet, helt professionelt så at sige, afvæbnet for fin civil agtpågivenhed, afvæbnet for sin normalitet og sin frygt for det der, som man overhovedet ikke kan forestille sig, man vil blive udsat for. Og lige præcist så medgørlige var vi nu blevet, lige præcist så kolde og afslappede, at vi slog os til tåls med det som kommandanten havde forkyndt for os, ved at han havde bedyret, at "der var gjort tanker om det hele". Vi var blevet dem, vi skulle være, afslappede og på en hypnotiseret måde afklarede på den anden side af angsten. Vi var blevet reduceret til en del af de tanker, der allerede var blevet gjort. Vi var hverken utålmodige eller tålmodige mere. Vi var bare drevet i ét med tiden. Og ingen handling skulle længere stå i vejen for os eller overraske os. Tiden talte selv ned mod sit nul, og det var bare at følge ordrene eller, når ingen lød, så drive rundt på den der børneskole. En drøm, der var ligesom en metafor for et liv, hvor man på grund af sine fatale fejltagelser var sat tilbage for at prøve om man dog ikke nok ville kunne annamme hele denne simple menneskelige lærdom ved endnu et forsøg. For så kunne man komme ud til de andre, de andre levende, som måtte befinde sig et sted langt væk. Man bliver så kynisk når man bliver træt af at være bange! Vi var endelig blevet tømt for enhver form for tillid til vores egen dømmekraft. Og nu kunne vi så starte forfra i livet, der på skolen med at begynde at lære det hele endnu en gang, sæder og skikke og værdier. I et satanisk øjeblik kunne man godt opfatte hele livet som et stort spil, som om nogen drev gæk med os, og for sin egen fornøjelse havde ladet os komme fremad, bare for

at iagttage vores fornøjelse ved at det trods alt gik fremad for os. Så var det pludselig ikke sjovt mere, og vi blev uden nåde sat tilbage til nul. Legede Gud med os som drenge kan lege med myrer?

Altså nogle dage igen, hvor vi forsøgte at slå tiden ihjel der på skolen! Hvis man ikke var så heldig at få køkkentørnen, og den sataniske glæde som var forbundet dermed, i at råbe "reveillen" ud i sovesalen om morgenen og hamre på låg og gryder, og se alle de der fordømte midter krybe rundt på deres senge i forskrækkelse. Og så ellers bare stå og arbejde normalt og bevidstløst en hel lang dag uden overraskelser. Men efter et par dage forlød det fra Delta, allerede ved "reveillen", at vi den dag over middag skulle til indsamling i Columbus, hvor de sidste derfra skulle hentes. Vi blev ved med at spørge, selvfølgelig, mens vi spiste ude i stuen, om det nu var sikkert, om det nu kunne passe, og det var tydeligt på Delta, at han i hvert fald selv troede på ordren. Vi skulle til Columbus igen. Jeg sad og drak kaffe og røg mens han forsikrede os om, at det denne gang havde sin rigtighed, at der ikke ville komme nogen sidste øjeblikke overraskelser. At vi virkelig skulle derud igen. Men min bekymring, alle de tanker om hvad jeg dog skulle svare, hvordan jeg skulle forsøge at beskytte min anstændighed over for hende, hvis hun skulle møde mig, kvinden i den blå kittel fra det medicinske håndkøbsudsalg, de forekom mig på en måde sært fremmede. For nu at sige det som det er, så var jeg faktisk ligeglad. Jeg var parat til at sige hvad som helst, bare for at få det hele overstået. Og hele seancen den dag på markedspladsen, hvor jeg "blev ramt af blindhed", det er ikke for meget at sige, at den ælede mig lidt. Jeg var i det mindste glad for, at ingen af de andre mindede mig om den. Heller ikke Gamma. På

en måde var jeg ligesom en syg, jeg ville bare have min forplejning. Og at dagen skulle gå. Lige indtil det dagry, hvor jeg skulle udskrives fra Alabama. Andet var mig virkelig efterhånden rasende ligegyldigt!

Det blev noget hen på eftermiddagen inden man havde en bus, så vi kunne køres ud og sættes af i Columbus. I ordrene fra Delta lå der ikke noget om hvor langt vi skulle gå, om vi blot skulle forestå indsamlingen og ledsagningen til Zanzibar, eller om vi skulle gå hele vejen ind i skoven. I hele det ufattelige rod, hvor der selvfølgelig eksisterede en hemmelig orden, var vi efterladt med vores minimale viden om lige det, der var nødvendigt for at handle. Meget professionelt og helt i overensstemmelse med militsens forholdsregler over for os – og måske også til syvende og sidst over for de ledsagede, hvis nogen af os skulle føle sig fristet til at fraternisere med dem. Men trættende, da vi stod på fortovet i Columbus, trættende på den måde, at man efterhånden bare reagerer dagligdags irriteret, når nogen ikke gør som de får besked på. Man betænker sig ikke mere på at stikke geværpiiben hårdt ind i brystet på en kvinde, som protesterer mod, at vi tager hendes mand og hendes halvvoksne søn ud i kolonnen. Men når man så fortæller det ved man, at det er der "gjort tanker om". For sent på den! Sådan er man jo i livet. Men selv disse oprørende manipulationsteknikker sænker man efterhånden paraderne for, og reagerer som man skal. Alt mister sin uskyldighed.

Det hele foregik som det skulle, lige efter bogen. Jeg blev sat af midtrejs i kolonnen og kom til at stå sammen med jeg husker ikke mere hvem. Men min opgave blev at holde orden ude på gaden mens de andre omkring mig gik frem for at banke folk ud af husene, ransage butikkerne og

tage alle mænd med, gamle og unge, helt ned til 16-årsalderen, som vi havde fået ordre til af Delta. Det var hvad der forlød fra højere sted. Vi checkede deres identifikation, hvis vi var i tvivl. De på 15 røg ind på fortovet igen, de andre, som havde den der uheldige fødselsdag, de røg ud i rækken på gaden bag ved mig. En kvinde kom og protesterede over, at vi tog hendes ene dreng og lod den anden gå tilbage. Jeg stangede hende geværpiiben ind i brystet og råbte, at der ikke var tid til at diskutere med hende. Jeg bandede, ikke fordi jeg med vilje ville sætte trumf på, men simpelt hen fordi jeg var irriteret. Debattere, det kunne vi gøre en anden gang! Hun gik tilbage, op på fortovet, og tog sin mindre dreng i hånden. Så råbte jeg, gjorde tegn til nogen, som andre havde fået ud af en opgang, at de skulle komme ud til os, og ind i kolonnen. Man opfanges af farten, hysteriet, bliver selv dets brændsel fordi man indser, at det hele går meget lettere på den måde. Der er jo ikke andet at gøre.

Jeg ved ikke. Måske havde vi hver eneste mandlig borger i byen Columbus med os den eftermiddag, undtagen dem, der havde været så heldige at have et ærinde andetsteds, eller have gemt sig i husene, for de blev overhovedet ikke gennemsøgt. Der blev blot hamret på dørene, og hvis folks autoritetstro var stærk nok, så kunne de komme ud og dø. De andre kunne sove videre i deres middagsøvn. Og vi traskede så af sted med dem uden problemer, ned til markedspladsen, hvor vi havde været tidligere. Men forskellen var nu, at kommandanten ikke var der, det var Delta selv, som måtte lede det hele. Og min blindhed, den havde jeg ærlig talt ikke tænkt mig at gennemsølle igen. Så jeg tror nok, det er rigtigt, når jeg siger, at vi alle sammen, som et hold, havde tænkt os at få det hele overstået i en fart. Helt gnidningsfrit og effektivt.

Men uroen begyndte allerede ude på markedspladsen. Det var svært at få dem til at sætte sig ned, de ledsagede, så vi kunne tælle dem i det mindste, og finde ud af hvad vi skulle give af besked til dem, der muligvis skulle afløse os eller hjælpe os ude på Zanzibar. Delta løb rundt, og så ikke ud til helt at have kontrol over situationen. Ikke nok med at de indsamlede på pladsen ikke ville sidde roligt, de råbte også op om hvor deres venner og familiemedlemmer var, som vi havde taget med ugen forinden. Delta følte sig foranlediget til at stikke dem en plade om at dem var der nogen andre, som havde taget sig af, og at de ville møde dem igen. Hvorfor svarede han det? Han kunne jo bare have ignoreret dem! De ledsagede lod med det samme en byge af spørgsmål hagle ned over Delta, hvordan han vidste det, hvor de var, deres venner, og hvad der skulle ske? Han blev dem svar skyldig. Det hele var et rod med nogen, som stod og råbte op, og vi, der måtte gå ind til de mest halstarrige og banke geværkolben ind i brystet eller i hovedet på dem, bare for at få dem til at forholde sig i ro. Var det også med i disse gyldne planer om hvordan det hele ville "gå for sig"? Var hele ens irritation og vrede i det hele taget indkalkuleret? Som en del af hele spillet? Man kunne efterhånden skyde på hvem som helst, bare det ikke forsinkede nedtællingen mod nul!

Samlingen på markedspladsen var enorm. Delta gik pligtro og talte, og råbte op, når nogen inde i gruppen bevægede sig. Han måtte have tal på det her, og så skulle der igen tælles af en anden, når vi kom til Zanzibar, så langt var jeg informeret. Men hele tiden var der nogen, som forsøgte at bevæge sig hen mod hinanden. Og når Delta råbte måtte vi gå ind imellem dem og hamre geværet ind i dem, for at få dem til at sidde stille. Der gik det meste af en

times tid, før de forstod. Så talte Delta de par hundrede der var der, og vi kunne begynde at gå udad mod Zanzibar. Jeg spurgte Delta om han var sikker på, at vi havde nok af indsamlede, og han svarede, at han var bedøvende ligeglad, bare den her dag gik glat. Men så fik han den mærkelige idé, for han råbte efter en af de andre, at han skulle skaffe ham nogle reb, så vi kunne holde orden på alle de her ledsagede. Det var en af de andre, jeg husker ikke hans navn, men han løb ind i byen for at få fat i de reb, som Delta fandt nødvendige for at få hele ledsagningen igennem til Zanzibar med den sikkerhed, som han åbenbart fandt påkrævet.

Det var en absurd forestilling. Der gik mindst en time. Jeg delte et par cigaretter ud til de indsamlede, som de sad der i solen og ventede. På hvad? Jeg kunne ikke sige det. Men på deres reb? Idiotisk. Delta var tilsyneladende så ræd, jeg ved ikke for hvad, vi havde vores våben og alle slags trusler, men han var tilsyneladende så ræd og på en måde naiv, at han troede, at han kunne holde hele denne store mængde af ledsagede i skak ved at slynge et idiotisk reb om dem, som om det egentlig skulle kunne beskytte mod noget som helst. Mod kaos? Mod flugt? Ham om det. Vi ventede tålmodigt og delte vores cigaretter ud.

Vi stod der på pladsen og spildte måske en time, mens vi ventede på de reb, som højest kunne have en symbolsk betydning, som en adskillelse mellem de ledsagede og os. Men hvem skulle kunne respektere det, hvis det endelig gjaldt? Nå, vi bandt dem pligtskyldigt sammen, alle disse reb, og fik dem majsommeligt slynget omkring alle de ledsagede, så vi kunne begynde vores besværlige vandring mod Zanzibar. Men ingen troede på det, kun Delta selv. Det var et nummer, som kunne få selv de ledsagede til at le!

Man må forestille sig det som en art kreaturindhegning med dette efterhånden enorme reb som de yderste af de ledsagede skulle holde ved livet samtidig med at de dels skulle holde deres plads i kolonnen og dels skulle marchere fremad i rask tempo. Jeg skal ikke kunne sige om det var noget Delta havde fra en eller anden, men hvordan han havde forestillet sig en synkronisering så præcis, at kolonnen ville kunne bevæge sig af sted uden problemer, det var svært at forstå. Jeg sagde det også til ham, at han burde forlade ideen, og at vi bare skulle se at komme af sted. Om ikke for andet, så fordi tiden allerede var meget fremskredet hen på eftermiddagen. Og blev det for sent, så mørkningen allerede var begyndt når vi kom ud til Zanzibar, så ville der for alvor komme problemer. Det ville i så fald være en smal sag for nogen at flygte, når vi først ledsagede dem ind i skoven mod stationerne. Men Delta affærdigede mig, og understregede, at det nu engang var ham, der havde ansvaret. Og hvad havde jeg i øvrigt selv af ideer, vi havde jo aldrig haft med så mange at gøre? Det var tydeligt, at Delta var i syv sind over hele sit galmandsværk, som han altså ikke desto mindre satte sig for at føre videre. Gamma og Ludo bad mig lade ham føre det videre, lade ham selv helt og holdent tage ansvaret for maskeraden, det var ham, der måtte stå til ansvar over for kommandanten. Så vi satte os altså i bevægelse langt om længe.

Det er vel unødvendigt at sige det, men den kolonne bevægede sig allerede fra starten som en grotesk overforstøret harmonika. Mere end den regelmæssigt skred fremad trak den sig skiftevis sammen og udvidede sig hen langs vejen bort fra Columbus. Enten gik fortroppen for hurtigt og rebet blev strammet nede bagved, så man der gik og trådte hinanden i hælene. Eller, når dette problem

blev udbedret ved at vi fik sagtnet farten hos de forreste, så pacede de bageste for hurtigt af sted for ikke at komme til at falde igen og blive trampet ned. Og så havde vi problemet oppe foran, hvor der blev så lidt plads til at bevæge benene for de ledsagede der, at de begyndte at falde over hinanden. Og selv om de fik knubs, de der faldt og blev trampet på, og Delta råbte mere og mere febrilsk og rasende, at de skulle holde gelederne og en regelmæssig fart, så undslod selv de ledsagede sig ikke for at grine ad hele nummeret. Var vi i færd med at træne dem til et eller andet sofistikeret cirkusartistisk nummer, hele landsbyen? Og hvorfor gav vi dem ikke også hjul, når vi nu var så godt i gang, satte skøjter på fødderne af dem, så kunne vi simpelthen trække dem af sted uden videre? Ludo og jeg slog en latter op, og Ludo påpegede, at i sådanne sager, der var der jo altid nogen, der var klogere end os. Jeg tænkte på, hvad Ludo egentlig mente eller om det var en eller anden tankeløshed, som lod ham sige det. Selvfølgelig var der nogen, som var klogere end os alle sammen.

Måske var der gået en halv times tid, og vi havde ikke bevæget os synderligt langt bort fra markedspladsen og ud ad vejen til Zanzibar. Der var et postyr, en latter og folk der evindeligt faldt over hinanden og maste hinanden og trampede på hinanden, når vi pacede dem fremad. Og det var faktisk tydeligt, både for de ledsagede og for os andre, alle undtagen Delta, at dette harmonikaensemble ikke med rimelighed kunne forudses at nå ud til samlingspladsen inden mørket. Det fik morskaben, i hvert fald for os, til at virke som noget, der også indeholdt kimen til en katastrofe i sig. Gamma bad mig om at henvende mig til Delta, og sige til ham at det måtte høre op, hele dette tøjeri. Så gav han mig en kniv og bad mig give den videre til Delta. For

hvis det helt katastrofale skulle afværges, så måtte det være nu, og det måtte være mig, der skulle gøre det. Ludo nikkede, men kunne alligevel ikke undslå sig for at grine. Det var vanvittigt, dette nummer.

Jeg tog kniven og gik op mod Delta. Det var i det hele taget ubegribeligt hvad der havde fået ham på denne idé. Jeg kunne spørge mig selv, om han var ved at blive gal eller om han simpelthen ikke magtede situationen mere, alt det ansvar, som han havde fået tildelt af kommandanten. Ikke at jeg på nogen måde ville gøre ham rangen stridig, jeg tror ikke, der var nogen af os, der misundte ham. Vi havde vel efterhånden i de par uger der snart var gået, fundet os vældigt til rette i vores ansvarsløse ørkesløshed. Enten under frugtræernes grene om eftermiddagene eller som de militissoldater, der bare efterkom de ordrer, som Delta selv udstak for os. Vi var parate til at dase, når lejligheden bød sig, parate til at råbe og skrike af fuld hals, banke folk ud af huse, lede dem til Zanzibar eller langt pokker i vold til verdens ende for den sags skyld. Skyde dem eller forære dem cigaretter og snakke med dem, før vi lod dem løbe. Med os kunne han sådan set få det som han ville, ham Delta. Det var ikke fra os, han skulle høre nogen klager. Lige altså med undtagelse af dette nummer med rebet, der forekom selvmorderisk. Eller måske havde Delta selv indset vanviddet i hele dets totale konsekvens, og så, ved denne absurde iscenesættelse, begyndt sin underfundige sabotage på egen hånd? Havde han foranlediget en situation, der måtte og skulle ende i total katastrofe og vild flugt når mørket faldt på, og var han dermed medvirkende til at forhindre ledsagerne så effektivt fra andre byer i nærheden, når det kom til folks kundskab hvad hele kampagnen gik ud på? Var det det, Ludo mente med sine kryptiske bemærkninger

om, at der altid er nogen, der er klogere end os? Det var ikke til at holde ud at tænke på. Jeg selv havde svært ved at udholde tanken, at Delta allerede havde fjernet sig fra os, fra hele kampagnen, og subtilt var gået i gang med sin egen burleske sabotage. At camouflere en flugt som ét langt og dumt klovnenummer ind i mørket og katastrofen. Jeg tænkte på det, må jeg indrømme, mens jeg gik hen til ham med Gammus kniv, men slog det alligevel hen. Hvorfor? For nu at sige det som det er: Fordi jeg ikke turde vide det, fordi jeg ikke vovede at bære denne viden. For hvis det virkelig skulle forholde sig sådan, så var Delta begyndt at kalkilere med andre konsekvenser efter hele dette her, andre handlingsforløb end dem jeg selv havde gjort mig tanker om. Jeg ved ikke. Så var hans intelligens min egen så langt overlegen, at jeg ikke brød mig om at vide noget om det. Så var han begyndt at gøre sig tanker så forbudte, at det vel egentlig burde kunne betragtes som en slags forræderi, ikke blot mod militsen og kommandanten, men også mod os andre. Jeg ved ikke. Måske var det bare paranoia? Måske var Delta simpelthen bare forvirret og svimmel af sin magt?

Men det virkede som en lettelse for ham, da jeg kom op til ham med kniven. Så sagde han, godt, ja, hvis jeg mente det sådan, så kunne jeg skære rebet over. Hvis jeg virkelig mente, at det var det bedste. Som om han bare havde ventet på at jeg ville komme med en kniv og et udtalt ultimatum. Men det var det nu ikke, et ultimatum, jeg sagde blot, at vi, Ludo, Gamma og jeg, at vi ikke mere turde binde an med hele denne komedie, og at rebet skulle skæres over med det samme. Og hvis nogen så ville flygte, hvis de virkelig ville forsøge, så måtte vi skyde. Der var vel ikke andet at gøre. Så var det at han bare gav mig ret! Underlig

overgivelse, faktisk. Som om han ved en eller anden overenskomst overdrog mig det faktiske ansvar for hvad der så skete. Og jeg kunne jo ikke betænke mig, så jeg vendte mig om og skar rebet over. De ledsagede jublede. Vi andre, Ludo, Gamma og de andre grinede. Så samlede jeg rebet sammen og smed det hen i vejkannten og sagde, som om det var en fælles sag for os alle sammen, at så var det bare med at komme af sted. Og så. Ja, faktisk, så var der ikke flere problemer. Vi gik i rask tempo mod Zanzibar, og nåede lige frem en times tid før solen gik ned. Men Delta, han gik underligt fraværende, som om hans øjne hele tiden var et andet sted. Faktisk som om han havde oplevet sit livs nederlag eller jeg ved ikke, var såret i sit inderste, som om han stille for sig selv erkendte, at han ikke magtede situationen og ansvaret mere, som han havde fået tildelt. Og skulle det være min skyld, jeg som på ingen måde havde i sinde at såre ham? Jeg havde ikke det mindste imod ham, heller ikke til trods for hans veghed nogle dage tidligere ude i skoven, hvor han lod Gamma ydmyge mig til jeg selv slog fra mig. Men den hændelse, den var jo overstået og glemt. Eller kalkulerede han allerede med et udvidet scenario, noget der måtte komme efter, måske ikke bare efter selve kampagnen, men også langt senere, og som ingen af os endnu vovede at tænke på? Jeg brød mig ikke om denne tanke, og slet ikke hvis han ikke ville dele den med os. Så var den, når det kom til stykket, bare endnu en af fejhedens kalkuler.

Modtagelsen var overvældende da vi endelig kom ud til Zanzibar. Der stod nogen nede ved indgangen til rasteplassen, nogen vi overhovedet ikke havde set før, og oppe ved plænen ved skoven stod resten, vel over hundrede, og de gik straks ind på geled da vi marcherede op mod dem.

Vores kommandant gik os i møde og hilste på Delta. Og jeg ved ikke hvordan han fik det sagt, men på sæt og vis fik kommandanten med det samme det indtryk, at det ikke mindst skyldtes mig, at det hele var gået så glat, at vi i det mindste var ankommet så det hele kunne ordnes inden mærket faldt på. Så han hilste også på mig, kommandanten, og beordrede straks tyve af de ledsagede til at følge os med Delta som leder ud til Pern, hvor vi jo havde været tidligere. Vi fortsatte med det samme. Det skulle være vores eneste opgave den dag i forbindelse med afslutningerne. Vi nåede det i god tid, skød dem på klos hold og vendte trætte hjemad. Og Delta bedyrede for mig, at når kommandanten vendte tilbage efter det hele, så ville han helt åbent berette om min beslutning og om sin egen fejtagelse derude på landevejen. Det gik ham åbenbart meget på, det der. Han spurgte om jeg ville have noget imod det, ikke at han ville fremstille det som en art opsetsighed, men som et bevis på at jeg kunne skære igennem og sørge for, at det hele ikke endte i kaos. Om jeg ville have noget imod det? Jeg var nærmest indifferent, men hvis han virkelig havde lyst, så skulle han være inderligt frit stillet til at sige hvad som helst.

Efter aftensmaden kaldte kommandanten mig over på sit kontor, noget borte fra vores spisesal. Jeg skråede over gårdspladsen til det, der havde været lærerens private stue, og gik ind. Adjuntanten stod ved siden af skrivebordet. Jeg hilste og sagde hvem jeg var, og at jeg var blevet kaldt derover. Kommandanten, der sad i stolen bag ved bordet, rejste sig, gik hen til mig, kiggede mig i øjnene og sagde at han havde fået en dagsberetning fra Delta. Han ville bare rose mig for mit overblik, for min måde at tackle situationen på derude på vejen. En situation, der ellers stille og

roligt kunne have bevæget sig hen imod en katastrofe. Ikke blot denne aften, men også på længere sigt, sikkerheds-mæssigt, så kampagnerne ville blive vanskeliggjorte eller måske simpelthen umulige. Han spurgte mig om mit indtryk af Delta, og om jeg var af den opfattelse, at han var ved at miste overblikket. Om det var mit indtryk, at han var på vej til at miste herredømmet over situationen, så han ikke længere kunne håndtere det ansvar, han havde fået? Jeg benægtede, det var ikke mit indtryk. Han havde ganske enkelt bare fået en forkert idé, det var alt. Det hele handlede bare om en forkert idé. Og da han selv havde indset, at det var en forkert idé så havde han opgivet den. Det var enden på den historie. Kommandanten var meget tilfreds med min forklaring. Han gav mig en flaske brændevin, bare som en erkendtlighed, som han sagde. Og så understregede han igen, at det der virkelig betød noget, det var sammenholdet – på trods af uenigheden – sammenholdet og så evnen til at løse den opgave, man har fået stillet. Det kunne jeg bestemt ikke være uenig med ham i. Jeg bukkede.

Senere på aftenen, til langt hen over midnat, holdt vi fest i en lade lige ved siden af skolen. Bare et tomt rum, hvor der ved den ene væg var stablet nogle halmballer op, og hvor der var åbent op til spærerne under taget. Vi havde alt det spiritus med, som vi kunne støve op, nogle havde organiseret flasker blandt de lokale. Jeg medbragte selvfølgelig min brændevin. Det var formelt set alt sammen til ære for Delta, som havde fødselsdag. I begyndelsen lå vi bare og drak rundt omkring, røg og snakkede, inden den leg begyndte, som nogle af de mest berusede fandt på. De kravlede op på halmballerne, og stillede sig på kanten, og før de sprang

ned på gulvet, segnefærdige som de stod der, så udråbte de et leve for Delta, vores ven og leder, og for hans store nummer derude på vejen med den fantastiske harmonikakaravane, som han havde fået iscenesat. Så fik udspringeren en flaske bragt op til sig, tog sig en ordentlig hivert, og kastede sig derpå ned på gulvet. Han skreg først, ømmede sig, og krummede sig lidt sammen. Så efterhånden gik det op for os, at hans skrig kammede over i latter, i krampe, vel over det vanvittige, det helt forrykte i denne form for kaos. Og når han var kommet til sig selv igen, og alle vi andre også havde overstået vores latter og kunne trække vejret, så var det hans tur igen til at få en flaske. Han tog sig en velfortjent hivert for at bedøve sin skade. Sådan gik det efterhånden. En efter én måtte op og falde ned for Deltas skyld, for at fejre Delta, som havde løftet denne dag med sin artistiske fornemmelse. Op og falde ned. En efter én. Også jeg selv. Man stod der og kiggede ned; frådende grin, rødmossede ansigter, røgen der sivede op i laden, klirren af flasker, og folk, der tørrede savlet væk fra munden efter lattekaskaderne. Og de råbte på at man skulle komme højere op, længere op i halmen, helt op til spærene. For ellers var det ikke noget. Man stod der, fik sin bedøvelse bragt op, satte flasken for munden, til helvede med det, tænkte man, og kastede sig ned på gulvet. Det var kun dækket af et tyndt lag strå hist og her over cementen. Jeg ved ikke hvordan det kunne lade sig gøre, at vi ikke med det samme slog os fordærvet, og skulle bringes på infirmeri. Men sært nok, selvfølgelig fordi vi drak os så sanseløse, så mærkede vi ikke smerten på en måde, der kunne få os til at holde op. Men også fordi vi piskede en eufori op, skreg og råbte, krammede os sammen, og pressede hinanden til at prøve nye højder, ville det ingen ende tage, det der. Jeg ved ikke.

Også sangen og historierne fik det hele til at løfte sig. Man faldt ned, helt blodig efterhånden, næsen blødte, man havde mærker i ansigtet, røde og blå, nogle fik et sæbeøj, hvordan det så ellers kunne lade sig gøre? Andre forstuvde de armen og måtte have den bundet ind i en skjorte eller jakke. Disse handicappede, skal det siges, der helt bogstaveligt var faldet i kamp, de fik en dobbelt ration deroppe fra deres uriaspost inden de kastede sig ned igen. Det var kun fortjent.

Det var også en god smerte, en lindring på en måde. Jeg ved ikke. Jeg havde aldrig deltaget i sådan et forrykt skab før. Jeg var bare opløftet af vanviddet, af rusen der, denne helt sindssyge trang til at slå sig selv fordærvet. Men ikke med nogen bagtanke, ikke i fortvivlelse som da jeg ville gøre mig blind ude på markedspladsen i Columbus, hvor jeg vidste, at jeg var ræd og fortabt. Nej. Det her var en fest, en virkelig rus, hvor selve lenlæstelsen havde et mål i sig selv, hvor den i sig selv var en lyst, som man jo ikke et øjeblik tænkte på at undvære. Vi tænkte bare på at nå højere og højere op, ja, helt op under taget, måske for at se om vi ikke helt kunne smadre os selv samtidig med at vi også var tilskuere til det. Der kunne ikke blive tale om nogen ende på det. For som smerten blev værre og værre, så blev den på sin egen paradoksale måde også bedre. Man kunne mærke sig selv, man var der og havde en krop, som var sårbar. Man var ét eller andet ubeskriveligt sted inde i sin hjerne, og den krop, som man var spærret inde i, den ødelagde man, spottede man, slog man sønder og sammen, for at håne, for at ødelægge, for at fortælle den, hinanden og hver især, at vi var ligeglade. Vi var på en måde fortabte, sådan kan man godt sige det, men det keredede vi os ikke om der i laden, vi kastede os bare ud i fortabelsen med et

opstemt vanvid. Måske for at få en art midlertidig tilgivelse for de forbrydelser, som vi havde kastet os ud i. Og også for den dumhed, som vi havde ladet os lokke af. Der var jo faktisk intet andet at gøre! Det var det mest logiske, det der, når vi nu ikke havde andet at gøre end at fortsætte vores tjeneste på Alabama helt i overensstemmelse med kommandantens planer. Kaste os ud og lade os lemlæste, bløde fra ansigt og lemmer, brække ben og arme på os selv, le ad det, drikke os fulde som svin og til syvende og sidst grine ad hele denne komedie, grine den lige op i fjæset. Jeg ved ikke. Det er sådan jeg kan se det nu, hvor jeg fortæller det.

Ludo ville holde en tale til ære for Delta, som han sagde, da han stod deroppe på spærene, og som en af de første ville tage det helt store spring. Men ville fortælle en af sine heltehistorier fra omegnen. Han var vis på, at han ikke havde fortalt den før. Ingen protesterede. Ingen havde hørt, at Ludo skulle være nogen helt. Han skulle føre bevis. Det hele handlede om bjørne. Hvad gør man, hvis man sådan uforvarende møder en ubehageligt udseende gråbjørn, der ikke lige ser ud til at være i sit gode lune, og man endda antræffer den uden gevær, for eksempel hvis man er trådt af på naturens vegne, og ikke lige har husket at medbringe sit gevær til dette forehavende. Kom bare med forholdsregler, dem kan vi bestemt ikke få nok af, hvis vi skal slippe ud af det her med det vi kalder livet i behold! Ludo løftede armen, stilhed! Historien var først og fremmest rettet til Delta, for at han kunne føre den ind i sin kodeks, også til senere elever. Godt at være beredt, også mod bjørne, og især når man havde et så fredeligt ærinde! Men altså, som han mageligt sad der på hug og faktisk tænkte på ingen verdens ting, så ud af intet dukkede altså den der gråbjørn op, lige ud af krattet foran ham, og han sad endda med

bukserne nede om hælene. Hvad gør man så, Delta? Det her er værd at vide, også for sådan en som dig med dine reb! Delta havde ingen forslag, det havde han godt nok ikke! Jo, formandede Ludo deroppe, man samler først sine bukser op, knapper dem, spænder bæltet, og så går man lige så forsigtigt og imødekommende hen mod bestiet, kigger det lige i øjnene, venligt, man har jo ikke noget fjendtligt i sinde. Man kan endda brede armene ud som til en omfavnelse. Helt o.k. med sådan et bestie, der sikkert ikke er forvænt med den slags. Lad os få lidt venlighed. Men altså, når jeg så står der og stirrer den ind i øjnene, så tager jeg om dens pik, tager et godt fast greb, holder strammere og strammere. Men som han sagde, Ludo der, så er det faktisk også alt hvad man behøver. Man skal ikke nødvendigvis kysse dyret. Det foreligger der ingen regler for. Men altså bare tage et godt fast greb i dets pik, og så stirre det afventende i øjnene. Resultatet kommer inden for få sekunder. Man kan slippe fra det hele, hele dette intime møde uden så meget som en hudafskrabning. Ludo balancerede færetrende deroppe på spærene, trak skjorten af, vendte sig lidt om. Kunne vi se noget? Ingen hudafskrabbinger. Der var så beviset! Beviset på at hans trick var lykkedes! Han slap fra det hvid og glat som en engel. Og ville vi tro det? Efter at han havde holdt om dyrets pik, bare i et halvt minuts tid, så var det ligesom dets omfavnelse blev slappere om hans skuldre, og det åbnede sin frygtelige kæft, og Ludo kunne stirre lige derned, lige ned i halsen, og så stå ansigt til ansigt med det, i dette frygtelige krampagtige skrig, som det udstødte. De tænder der, dem forsikrede han os om at han aldrig ville glemme. Men i stedet for at sætte dem i ham, i stedet for at sætte dem i hans strube, i stedet for at flænse hans hvide og buttede englehud med

sine kløer, så udstødte dyret bare et forløst, et usigeligt skrig af fryd, og løb nærmest skamfuldt ind i kratet igen. Og det skulle Delta så tage med i sin kodeks til sine nye elever, og vi andre, vi kunne også godt, såfremt vi fandt det nyttigt, tage lidt ved lære af den der historie om bjørne!

Der var bare det ved det. Nej, Ludo måtte have min brændevin op til sig først. Han tog en hivers. Der var bare det ved det, at da han nogle dage senere sad i den ydmyge situation igen, så kom bestiet endnu en gang listende ud af kratet. Ville tricket virke igen? Han sad med bukserne nede om hælene. Han rejste sig, knappede bukserne og spændte bæltet. Ville den hoppe på den igen, bjørnen? Nogen mente ikke, at bjørne var så liderlige, at man kunne tage roven på dem to gange! Men det var Ludo, der havde erfaringen! Først tænkte han på bare at stikke af, det måtte han indrømme, da han havde fået sine bukser samlet om livet. Men så så han bjørnen, og han kunne ikke skjule, at han lige i det øjeblik følte en slags ømhed for den. Sådan en ensom fyr, der bare støver rundt i skoven uden veninde! Han tøvede lidt, stod og stirrede på den. Og så skete det fantastisk, et møde faktisk, sådan, om ikke menneskeligt, men væsen til væsen. Så knælede bjørnen faktisk ned, lagde sig ned med det ene knæ på jorden, og rakte sin ene lab frem mens den gjorde kysbevægelser med snuden hen mod Ludo. Så stak den en af sine kløer ud som en finger og kaldte på Ludo! Og han måtte indrømme, den der inklinations kunne han ikke modstå. Han var jo også, når sandt skal siges, på en måde en dyreven!

Ludo gjorde så ansatser til at springe deroppe fra spærre-
ne. Men først ville han gerne have, såfremt Delta ikke var
silkker på at han nu kunne huske hans historie, som på en
måde var et lærestykke, at han i det mindste noterede det

ned i sin manual til senere tiders brug. Der skulle nok være
mange elever, som kunne drage nytte af denne omgang
med bjørne! Vi klappede alle sammen ad Ludos tale til Del-
ta, drak igen, og ventede så på springet, der ville lemlæste
Ludo lidt mere, og gøre os alle sammen mere lykkelige.
Men først ville han synge et vers for Delta, og vi sang alle
sammen med, vi kendte det, det vers der, der var en af
kammeraterne, der havde skrevet det.

Så sprang Ludo. Og mærkeligt nok, så kvæstede han
ingenting. Han fik kun en flænge i panden, så blod
begyndte at sile ned over hans grinende ansigt.

Det havde været en herlig aften.

[JANN, LUDO]

DER VAR TILSVYNELADENDE kommet gang i kampagnen igen, i hvert fald for vores vedkommende. Vi fik ikke en ledig stund i dagene og ugen derefter, ikke mere tid til de ørkesløse og ødelæggende eftermiddage med at støve formålsløst rundt på skolen og i haven. Lige fra om morgenen kunne Delta rask væk berette om hvad der stod på programmet for dagen, hvor vi skulle hen, og præcist hvad vi skulle gøre. Det var så rutinepræget efterhånden, at det var lige før han kunne give køkkenet besked om hvornår suppen skulle være klar når vi kom hjem! Og hvor mærkværdigt det end lyder, så var det ikke så lidt af en lettelse. Vi var jo allerede bedøvede, faldet i ét med hele kampagnen, vi var blot redskaberne nu, kampagnens og kommandantens redskaber, som Delta var sat til at håndtere. Og vi var lydige. Vi var mere end det, vi spurgte ikke længere om andet end det rent praktiske, om hvor mange vi skulle tage med, hvorfra og hvortil, og om vi skulle med til afslutningerne i Cambodja eller om vi skulle slutte for vores del ved afleveringen på Zanzibar. Det hele var så at sige, bare i løbet af et par dage, hvor det hele for alvor tog fart, blevet så selvfulgeligt, at det forekom som noget nær uvirkeligt at vi havde

været nogle helt andre personer engang. For det var før, det var lang tid før, det var nogle uger før, som allerede var som lysår borte! Og så var det som vi havde været sammen altid. Ingen, tror jeg, ikke for mit eget vedkommende i hvert fald, havde nogen klar hukommelse i de dage, om det liv, som vi var brudt op fra. Så hurtigt gik det for os, så let blev det, nu vi var indlevet i kampagnen. Ja, sådan når man erindreren det, fortæller, så let var det altså at omforme os, så labil er man. Så skrøbelig er vores forestilling om den virkelighed man ellers er en del af, og som man sanser uafvendende, som man trækker vejret. Tag den væk, og så må jeg sige, at så ved ingen mennesker noget som helst. Det eneste de tænker på, det er bare at holde sig på benene!

Som sagt havde vi allerede renset ud i Columbus, og de følgende dage kom så turen til de andre byer i nærheden, som var vores område, Zambezi og Arizona. Der er ikke meget at fortælle om det, det gik som det måtte og skulle, ja, man husker mindre og mindre om det. Som om sanserne sløves, det bliver det almindelige, det samme som den foregående dag.

Men så en dag. Vi havde bistået med afslutningerne ude ved stationerne i skoven og havde fået ordre til at gå direkte til Zanzibar for at afvente ledsagningerne dér fra andre byer. Og så en dag, bedst som vi kommer, og nogle allerede er stillet op, parate til at blive ført med os til en af stationerne inde i skoven, så skete der det her ubehagelige for mig. Ja, faktisk som jeg blev forstyrret af min fortid, at den som en kile drev sig ind i det nye liv der på Alabama, som jeg lige havde affundet mig med og var blevet en så uproblematisk del af. Og den kile truede med at forstyrre hele systemet, så det med at holde sig på benene, som jeg nævnte, blev et helt håndgribeligt problem for mig, jeg ved ikke.

Jeg forsvarede mig bare, forsøgte at holde mig oprejst. Men ikke kun mig selv, også hele den orden, som kommandanten havde sagt beroede på, at vi ikke under nogen omstændigheder måtte skaffe os nogen private oplevelser med de ledsagede. Jeg stolede vel på de tanker, som nu engang var gjort om det hele, for som han også sagde, så ville der ikke komme nogen problemer. Ikke hvis vi bare gjorde, som vi fik besked på. Og havde tillid til det hele, hele kampagnen.

Det begyndte med, at jeg lagde mærke til, at der var én, der kiggede på mig. Ja, pegede mig ud på en måde, blandt alle de andre. Og jeg selv, jeg stod faktisk bagest i gruppen, da vi vandrede op på rastepladsen og ventede og kiggede på geledderne af de ledsagede fra de andre byer. Jeg stod lidt bagved og røg og snakkede i begyndelsen sammen med nogen, med Ludo velsagtens. Men så er det man langt somt lægger mærke til sådan noget. Man skimner bare en mængde af mennesker. Igen og igen lader man distret blikket løbe hen over deres ansigter. Ikke for at få øje på nogen egentlig, helt sikkert ikke for at få øje på nogen, vel snarere for at sikre sig, at der netop ikke er nogen bestemt, som man kan få øje på. Bare for at kunne konstatere massen som en forskelsløs gruppe af ansigter, som man aldrig før havde kendt eksistensen af. Og det går også godt de fleste gange, ja, næsten hver eneste gang. Så bemærker man bare en generel stemning, som de ansigter udtrykker, på en måde i fællesskab. Ser de trætte ud? Ser de modfaldne ud? Er de bange? De er som et kor, der skal til at opføre deres fælles værk. Og på vej fra Zanzibar og ind i Cambodja, det værk, der uden de helt er sikre på det handler om deres fælles undergang.

Nå. Men, hvis der så er én, der kigger på den måde, som om han har genkendt én selv, så lader man blikket

løbe, og så er det ligesom det forstyrres lidt. Man lader sig ikke gå på. Man ignorerer det ubevidst. Men efter flere gange, hvor man har registreret et ubehag, fikserer man selv blikket på den som stirrer.

Han havde et modernmærke på næseryggen, ret markant, omtrent på størrelse med en lille mønt. Det var umuligt at tage fejl af ham. Jeg havde ladet mit blik løbe hen over deres ansigter for gud ved hvilken gang, og så standede jeg op ved hans, og kiggede frygtsoomt bort med det samme. Man kan ikke holde det ud ellers. Men da jeg så det modernmærke, og nåede at skimte hans ansigt, hans øjne, vidste jeg at det var Jann. Nej, jeg ved ikke om han hedder Jann, og er det ikke også ligegyldigt?! Men det var som om navnet kom til mig, lige i det samme sekund, lige idet jeg så hans ansigt. Jeg ved ikke med bestemthed om det er hans rigtige, hans virkelige navn fra dengang jeg kendte ham som barn, men navnet kom til mig som det jeg skulle kalde ham. "Jann". Det er jo et mærkeligt navn, men kom altså til mig lige der, som jeg stod og var bange for at han var der. Så jeg ved ikke helt sikkert om det er rigtigt eller forkert. Måske er det det eneste sande navn her i denne beretning? Jann. Han stirrede på mig, Jann. Ham der med sit modernmærke på næsen.

Vi legede sammen som børn, han boede nu ikke i vores gade, men hans forældre, husker jeg, havde den lille skindforretning nede i kælderen ved siden af bageren, hvor faderen til en af mine andre kammerater arbejdede som svend. Det startede helt tilfældigt, mit møde med ham. En dag var der indrettet en skindforretning, som hans forældre arbejdede i. Og han var der om eftermiddagen, når vi kom fra skole, Jann. Men hvor han selv gik i skole eller hvor han boede, det kom jeg aldrig på det rene med, vel sagtens for-

di jeg overhovedet ikke spurgte. Det var nu heller ikke lang tid jeg kendte ham, faktisk så er det vel, når sandt skal siges kun på grund af dette modernærke på næsen, at jeg huskede ham der i geledet! Vi legede, husker jeg, vi rimede pelsruer sammen, som vi lavede af små stumper skind fra hans fars butik dernede fra kælderen. Og vi strøg rundt i gardene omkring, også sammen med de andre, som jeg kendte. Men mærkeligt nok, så husker jeg ikke at Jann nogen sinde var med hjemme hos mig selv, eller at han var med til noget særligt eller forbudt sammen med andre. Ikke at han var sammen med os andre og pigerne nede i vaskerumene, for at vi kunne undersøge hinanden, som det hed. Faktisk tror jeg, også selv om jeg ikke tænkte på det dengang, at hans far misbilligede lidt, at han legede med os og at han var sammen med mig. Det er som om jeg nu husker det, når vi kom derned i kælderen og bad om små stykker skind, at hans far kiggede på en mærkværdig måde på mig. Som om han med sit blik ville sige, at jeg virkelig ikke var en fyr for Jann at lege med. Når jeg tænker over det, så forekom det som om der lå lidt af et nederlag i det blik. For nu da de var blevet nødt til at flytte deres forretning ned i vores gade, så måtte faderen også affinde sig med forholdene og sådan nogle mennesker som os. Så gav han os nogle stykker skind selv om han brokkede sig, næsten hver gang. Faktisk var det, når jeg nu tænker på det, som om det bare var nødvendigt for Janns forældre, det der arrangement med at de havde deres forretning i vores gade. Bare noget der skulle overstås, som en midlertidig krise, en truende proletarisering. Det var som om de på en måde følte sig bedre end os. At vi var for lave, vi var for plebejeriske til at de virkelig kunne arbejde hos os. Godt nok boede de der ikke, vor Herre bevares – hvis vi altså

havde den samme Herre?! Sådan skulle hans søn ikke vokse op, sådan skulle livet ikke være for hans lille Jann med sit modernærke på næsen. Jeg ved ikke, nej. Sådan tænkte jeg selvfølgelig ikke dengang, ikke at der var forskel på mennesker, hverken på den ene eller den anden måde. For så generøst tænker et barn jo; at vi alle sammen har de samme vilkår. Ja, det er slet ikke noget, man har begreb for. Man står op, mødes på det samme sted, går sammen til skole og hvad ved jeg, alt det der. Men det var bare uskylden. Man lærer sidenhen. Men altså, så gik der vel nogen tid der, mens jeg legede med Jann, jeg husker ikke om det var et helt år eller to. Men så flyttede de butikken, og vi så ikke hinanden mere. Det oplever man ikke, sådan en adskillelse, som nogen katastrofe, når man er barn.

Men han blev ved med at stirre mod mig der fra sit geled, ligegyldigt om jeg kiggede væk. Jeg ved ikke, om der var et eller andet ved mig, som han kunne genkende? Skulle der være et eller andet ved mig, som han kunne genkende? Det synes jeg ikke. Jeg synes jeg ser helt almindelig ud, der er ikke nogen særlige kendetegn ved mig. Det synes jeg ikke. Så jeg gik endnu længere bagud, bare for at han ikke skulle kunne se mig. Jeg håbede – flovt, for nu at sige det, som det er – at det ikke ville blive sådan, at vores gruppe fra Alabama skulle ledsage hans geled ud til en afslutning.

Jeg tænkte mig endnu en smøg, og stod og stirrede bagud, mod skoven, bare for at se væk. Det var ved at blive sent på eftermiddagen, der var ved at komme en blå skygge inde i skoven. Kunne ingen dog befri mig for det der, så Jann ikke længere kunne få øje på mig og anklage mig? Jeg ved ikke. Jeg ved ikke om jeg tænkte det, men når jeg nu fortæller det, så slår det mig, at jeg virkelig ikke kunne

komme på hvad han lige præcis skulle kunne anklage mig for frem for nogen anden. Skulle jeg have et særligt ansvar for hans liv? Skulle jeg have særlige forpligtelser fordi han i en periode af sit liv, da hans familie blev truet af proletariserings, måtte flytte deres forretning ned i vores kvarter? Skulle den disposition fra deres side lægge særligt humane byrder over på mig? Var det ikke en slags afpresning at stå og insinuere dette ved at kigge på mig på den måde, som han gjorde? Han rykkede frem i sit geled, næsten som om han slet ikke var bange for at blive skudt lige på stedet. Jeg så det, for til trods for at jeg rykkede bagud og stod og røg og kiggede over mod skoven kastede jeg alligevel et blik over mod geledet af og til. Og hver gang, så bemærkede jeg, at han stod helt koncentreret og stirrede på mig. Som om han ikke kunne få øjnene fra mig. Men jeg kunne jo ikke redde ham. Han ville heller ikke protestere, det var helt klart, for han sagde ingenting, han råbte ikke som den døvstumme, Ludo havde fortalt om den dag, da han var gået tilbage til Columbus efter at have fulgt mig hjem. Han der råbte sit skrækelige ord om "hjælp", og Ludo der ikke rigtigt vidste hvad han skulle gøre, hvorpå han vendte det dæve øre til og gik bort. Som Ludo sagde, så var det lige som at knalde telefonrøret på når man hørte på en som græd. Så var den samtale ovre! Ja. Jeg ved ikke, det her var altså anderledes. Jeg kunne ikke slippe bort. Ikke dér. Jeg kunne heller ikke lade være med at kigge af og til, og han blev ved, ham Jann der, han var lige så sikker som jeg! Men det var som om han egentlig ikke var bange, for hver gang jeg kiggede – når jeg dristede mig til det – var han gået endnu et skridt tættere på mig, ud af geledet.

Han råbte ikke på mig. Men naturligvis kunne han lige så godt have gjort det. Råbt mit navn, hvis han kunne

huske det. Råbt hvad jeg havde tænkt mig, jeg ved ikke? Om jeg var blevet en anden, om jeg ikke huskede ham. Men han råbte ingenting. Nej. Han gik bare endnu længere frem, som om han ville anklage mig for et eller andet. Jeg ved ikke hvilke ord han ville sætte på. Det var som om han var blevet slået til jorden, og så rejste sig, som en bokser, der vidste han havde tabt sin kamp, var blevet slået i gulvet et par gange, men bare for ærens skyld ville gå frem mod sin overlegne modstander. Var det mig? Hvad ville han kæmpe mod mig med? Hvad havde han? Han havde ikke andet end sit blik der, som ikke kunne andet end anklage mig med nogle argumenter, som jeg, da jeg stod der, ikke mere var beredt til at antage for gyldige. Som om han, nej, ikke anklagede mig, men bare med det der blik, som jeg af og til skimtede ud ad øjenkrogen, sagde at han var skuffet. Ja, skuffet er ordet. Et afdæmpet og frygteligt ord, på sin måde. Og også bedraget. Han følte sig vel også bedraget, selv om jeg heller aldrig på noget tidspunkt havde lovet ham noget. Men altså. Jeg havde, på den anden side, heller aldrig truet ham med dette her! Faktisk, så var det som om Jann var en del af mig selv, min "samvittighed", som vi jo kalder det – en instans i os, der siger, at hvis du ikke er dig selv, hvis du ikke handler som dig selv, så vil du ophøre med at eksistere.

Men det mærkelige, som jeg kom til at tænke på, det var konsekvensen. Ja, konsekvensen af hvad overtrædelsen af det der forbud mod at skyde ham dog kunne betyde, når jeg allerede var begyndt mit nye liv der i militsen. Et eller andet inden i mig sagde med det samme, at såfremt du overtræder dette hellige forbud og du helt og fuldt går ind i dit nye liv og skal følge med til stationen inde i skoven, så er straffen lig nul. "Lig nul", husker jeg, da jeg vendte mit

ansigt bort fra ham for sidste gang. Jeg kunne ikke komme til nogen bund i det, men det var hvad jeg tænkte, lig nul, jeg ved ikke. Det lyder ikke af noget, men det er som en skreak, som om man for evigt skal leve med dette nul, resten af livet. Man bliver selv til nul. Alt er nul. Man begynder bedre at forstå det, som tiden går. Her er nul. Hierude i Cambodja. Ved Madagaskar. Ved Perm. Ved Alaska. Der er nul. Alt er nul.

Ludo spurgte mig om hvad der var galt, han havde tilsyneladende set mig stå så akavet med ryggen til. Jeg spurgte ham om der var en, der stirrede på os. Ludo vendte sig om, og sagde at der var én, som stirrede, en fyr med en stor plet, som han sagde det. Uden at sige noget til Ludo, gik jeg partout hen til kommandanten og bad om ikke jeg kunne blive fritaget for tjeneste resten af dagen. Jeg gav ham ikke nogen begrundelse. På en eller anden måde, måske var det hans opmærksomhed over for mig, både at jeg en dag blev blind, men også dagene senere, da jeg hjalp Delta ud af hans vankundige idé, der gjorde at han faktisk fattede tillid til mig, kommandanten? Ja. Jeg ved ikke. Han bad i hvert fald ikke om nogen begrundelse. Blot spurgte han mig, om jeg havde en "særlig begrundelse", hvilket jeg bekræftede. Ja. Så lod han mig gå. På en måde, sådan følte jeg det, da jeg lettet gik ned over rastepladsen bort fra det hele, at han måtte fatte en vis tillid til mig, kommandanten, en veneration, frem for de andre. Jeg ved ikke. Jeg havde ikke nogen særlige ønsker andet end at komme væk lige i det der øjeblik. Gamma, hørte jeg, lige da jeg gik, sagde at han ville tage sig af mine opgaver, så godt han kunne. Alligevel, så var det, mens jeg gik derned over rastepladsen, som om der var gået skår af et eller andet, som om jeg ikke helt havde klaret dagen med bravur.

Jeg må have sovet meget fast. For jeg vågnede først ved at selve kommandanten stod foran min seng, og jeg kunne ane at det var hen på aftenen, og at de allerede havde spist, de andre. Jeg hørte kommandantens stemme da jeg lå på sengen. Han bemærkede først, at de andre havde sørget for mig, og jeg kunne se, at der var sat noget mad frem til mig på bordet ved siden af sengen. Han spurgte så om jeg var sikker på, om jeg ville være klar den næste dag, for programmet var allerede færdigt. Jeg sundede mig hurtigt, lod en hånd løbe hårdt hen over mit ansigt – det er forresten en vane jeg har, det der, har jeg fået at vide, det har en og anden fortalt mig i tidens løb, det der med at gnide mig hårdt med en hånd i ansigtet. Enten for at vågne eller for at få tid til at tænke mig om – nå, jeg sundede mig, og sagde med det samme, da jeg rejste mig op i sengen og tog maden, at jeg var klar igen. Der var ikke nogen problemer. Godt, sagde han, men ikke på nogen bebrejgende måde, blot som en konstatering. Ja, som en konstatering med en tone af lettelse, for der ville blive brug for mig. Så forsikrede han mig også om, at jeg ikke skulle høre noget for mit korte forfald der sidst på dagen, det var hvad der kunne ske. Og det var også vigtigt, når vi gik til opgaverne, at vi var sikre på, at vi kunne klare dem uden problemer. Jeg nikkede selvfølgelig mens jeg sad med tallerkenen. Jo, jeg var helt enig. Og han var sikker, kommandanten, på at alle de andre var indforstået med hvad han sagde, for som han kunne se, var der blevet sørget for mig. Godt. Og om ikke jeg mente, at det hele gik som det skulle, at der overhovedet ikke var nogen problemer. Kun dem der var til for at løses! Det var helt bestemt hans generelle indtryk. Jeg kunne som sagt kun erklære mig enig med ham. Så sluttede han med at sige, at det glædede ham at se, at jeg var kom-

met på højkant igen, og gik ud af sovesalen, over mod sit kvarter. Til trods for at jeg lige var vågnet, kastede jeg mig ned med en glubende appetit over maden, som nogen havde været så betænksom at stille frem til mig.

Jeg må have spist den med stor hast, lige da jeg blev vækket, med en enorm ulvehunger, så jeg fuldstændig glemte at drikke noget til. Så da jeg var færdig, rejste jeg mig med det samme for at gå ud til de andre i spisesalen og få mig noget øl. Jeg ved ikke. Jeg fik bare sådan en enorm lyst til lige netop øl og ikke noget som helst andet, da jeg var færdig med at spise. Øl i fantastiske mængder, som jeg ville skylle ned, øl i helt overstrømmende mængder, som jeg ville drikke og langsomt lade mig bedøve af. Og måske lade mig gøre glad af, hvis jeg kunne, gøre mig munter af, så jeg kunne komme til mig selv på en eller anden måde. Gøre mig gemytlig af så jeg oven i købet kunne synge med på de sange, som man allerede var begyndt på derude. Jeg ved ikke, jeg har noget med øl af og til. Det hører på en måde med til appetit, og så lover det også mere end blot at få et helt mærkbart behov stillet. En løftelse på en måde, et bevis på, når man skyller det ned, fordi det kan ske i så fantastiske mængder, at man trods alt er levende! Ja.

Og lige da jeg så kom ind i spisesalen, stødte jeg på Ludo. Og jeg kunne med det samme se på hans øjne, at han allerede var rasende beruset. De sad der og sang, det var nogen tid efter spisning, og der stod også nogle flasker brændevin på bordene. Ludo bød mig med det samme "velkommen på benene igen", som han sagde, og bemærkede at jeg ikke skulle bekymre mig mere, i hvert fald ikke for det som var hændt der om eftermiddagen. For han havde "personligt", som han tilføjede, taget sig af "ham der med pletten". Jeg ved ikke. Jeg følte ikke lige trang til at få

ham til at gå i detaljer med det. Ludo slog mig på skulderen og sagde, som en forsikring fra hans side, sådan så han på det, at det "var vel det, som venner var til for". Han var så på vej hen til bordet, hvor de sad og snakkede og drak, men vendte sig om og spurgte mig om jeg havde haft appetit på maden. Jeg vendte den tomme tallerken mod ham. Han nikkede bare og fortsatte hen til sin plads.

Jeg ved ikke. Jeg havde jo prøvet det før, det der med at være ude af cirkulation i nogen tid, som dengang jeg lod mig blinde, og da jeg gik hen for at bestille øl, vidste jeg heller ikke hvad der var sket i mellemtiden. Og det kunne godt føles sådan, at der var indtruffet et eller andet, som på en måde virkelig havde forandret hele stemningen, ja, hele måden at være sammen på, siden jeg sidst var vågen. Jeg fik mig en øl, og stod og drak. Så kom Gamma hen til mig og spurgte om jeg ikke kom ned til ham. Vi gik hen og satte os ved hans bord. Han spurgte mig om jeg havde talt med Ludo, og jeg svarede bare, at Ludo havde sagt, at han havde ordnet "ham med pletten". Det var Ludos ord! Ja, bekræftede Gamma, og han skålede med mig. Og da han skulle til at forklare mig noget, kunne jeg med det samme forstå, at det faktisk var ret forfærdeligt. Det var gået helt amok, sagde han. Lige efter jeg var gået, så havde deres gruppe fra Alabama fået ordre til at tage det første geled, og det var der hvor han stod, "min fyr der", som han sagde, "ham der med pletten". Jeg var åbenbart kommet på så god fod med Gamma, at han hensynsfuldt ikke nænnede at spørge mig videre om hvorvidt og hvordan jeg havde kendt noget til fyren! De var trasket ind i skoven mod Madagaskar med flokken. Og Gamma skulle ikke kunne sige hvordan Ludo var kommet i diskussion med fyren, men altså, som han kunne forstå, så var det vel noget med

at han simpelthen forsinkede selve ledsagningen ved hele tiden at kigge sig tilbage og spørge efter mig! Jeg spurgte Gamma, om han vidste noget om at han fyren kendte mit navn? Det skulle Gamma ikke kunne sige, han havde ikke selv overværet intermezzoet. Men altså, som han havde hørt det, så var Ludo gået helt amok på ham, øjensynlig i den åbenbare og vel helt legitime hensigt at få ham til at forføje sig noget hurtigere. Det var der i og for sig ikke noget inkriminerende ved. Men Ludo var gået helt over gevind på en måde, som kommandanten senere bebrejdede ham. Han havde brugt helt usunde og uhensigtsmæssige metoder. Det virkede som om han var blevet personlig.

Man hører på sådan noget, og så drikker man mere øl. Og af og til, når han fortalte, Gamma der, så var der nogle pauser, der vel nok i og for sig var beregnet som dramatiske pauser, hvor jeg selv skulle fortælle lidt. Hvor jeg skulle identificere "ham med pletten", og komme frem med hvor jeg kendte ham fra. Men jeg sagde nu ikke noget.

Ludo var blevet så oprevet, sagde han, at han godt kunne få den tanke, at jeg måtte have fortalt ham et eller andet om fyren der. For efter hans gentagne næleri med at vende sig om hele tiden og spørge efter mig, og hvor Ludo havde hamret geværkolben ind i brystet på ham for at få ham drejet frem, så mistede Ludo efter et par gange fuldstændigt besindelsen. I stedet for bare at fortsætte og drive ham fremad sådan, og i og for sig acceptere den nødvendige forsinkelse som det måtte indebære gik han pludselig helt amok. Gamma gentog det med, at jeg måtte have fortalt Ludo et eller andet, men jeg bekræftede det ikke, jeg sagde ingenting. For så havde Ludo taget geværkolben og hamret den ind i hovedet på fyren, så han faldt til jorden. Øjensynligt var han ikke besvinnat af det, for han rejste sig op da

Ludo stod og skreg ned til ham om at komme på benene igen, og om han kunne lære, at han ikke skulle kalde nogen ved navn her, og om han ikke kunne lære at forføje sig noget hurtigere. Fyren rejste sig op, men stod så helt roligt og stirrede på Ludo, stirrede bare uanfægtet ind i hans ansigt, uanset hvor meget Ludo råbte. Gamma mente, at det var underligt og spurgte om jeg havde noget svar på hvorfor han gjorde det, om jeg kendte noget til fyren, om jeg havde mødt ham før? Jeg sagde ingenting, jeg svarede ikke engang. Tog bare en slurk af øllet og ventede på at han skulle fortsætte sin historie, for jeg vidste at det han havde set var nok til at han simpelthen brændte efter at give det videre. For der var jo sket noget, som han ganske enkelt ikke forstod. Et optrin, der når man fortæller det, sætter sprog på det og gennemløber det i en beretning muligvis kunne danne en mening af en slags. Og at det så var Ludo, det var hændt for, det forstod man vel simpelthen ikke, for han var jo ellers kendt for sin burliske humor og sin egen private ærgrelse over at skulle spille tiden der i militsen. Han havde, som man forstod det, mere end nok at bestille med sine egne entreprenante gøremål, sine egne små håb og forretninger. Hvorfor skulle han pludselig eksplodere sådan? Jeg sagde ikke noget. Da fyren så stillede sig op og stirrede på Ludo, og ligegyldigt hvor meget end Ludo råbte ham ind i ansigtet, og skyndede på ham og skreg at han ikke skulle vove at bruge nogen navne der, så stod han bare helt uanfægtet og stirrede frem for sig som om han var døv. Så var det altså, at Ludo mistede besindelsen og hamrede geværkolben ind i ansigtet på ham, så han faldt. Da var det Gamma selv var kommet helt derhen og havde set det hele. Og da han lå der på jorden, ham fyren, bøjede Ludo sig over ham og fortsatte igen og igen med at hamre kolben

ned i hovedet på ham. Faktisk var det ret ækelt, sagde Gamma, man kunne høre at han helt bogstaveligt smadrede hovedet på ham, og blod og masse løb ud af ham. Men det stændte ikke Ludo. Han råbte også mens han stod der og huggede kolben ned i hans ansigt. Han råbte, at der ikke skulle anklages nogen her, og ingen navne, der var ingen, som skulle vove at komme med nogen navne. Og kunne han så lære at forfæje sig, når han fik besked. Det hjalp ikke, at Delta kom derhen og beordrede ham til at holde op. De kunne jo se at de andre ledsagede blev rædselslagne over optrinet. Og der kunne ske hvad som helst. Mærket var ved at falde på, og såfremt der udbrød panik, og alle løb i alle retninger, var der faktisk ingen jordisk chance for at forhindre dem i det. Man kunne i hvert fald ikke være sikker på at få ram på dem alle sammen. Og så var fælden løs, for hvad kunne det så ikke ende med? Det kunne være begyndelsen til den katastrofe, som også true de den anden dag, da det var Delta, som fik en vankundig idé. Rebene og det der. Nogen kunne slippe væk, og kampagnen kunne gå i vasken når rygten var spredt de næste dage. Var det ikke også det, som kommandanten lige netop havde roet mig for at have forhindre? Jeg nikkede. Jamen så forstod jeg så udmærket godt, sagde Gamma. Men Ludo var tilsyneladende helt ude af sig selv! Helt uimodtagelig for nogen form for fornuft. For selv om Delta altså kom hen til ham og begyndte at råbe ind i ansigtet på ham om at holde op, så fortsatte han. Som om noget endelig var eksploderet inde i ham, en enorm indestængt vrede, der var kulmineret i et helt ukontrolleret udbrud som blev forløst i et orgie af afsindig vold. Ludo, ja, hvem kunne gætte det, at det lige netop skulle være ham, for han var da ellers sådan en helt almindelig, skulle man mene, sådan en helt almin-

delig småborger, der havde nok i sit eget, og langt fra nogen fanatiker! Men han blev ved. Nogle af de ledsagede begyndte at blive urolige. Delta affyrede sin riffel op i luften lige for øret af Ludo, bare for at skaffe sig opmærksomhed, så at sige, trænge igennem til ham. Og det var måske det, der endelig udløste panikken. Nogen af de ledsagede begyndte at løbe bort, indad i skoven. Så Delta havde ikke længere noget valg. Og det han måtte gøre der, det skulle siges til hans fordel, det bestemte han sig også for øjeblikkeligt. Han råbte, at der skulle skydes med det samme på dem, som fjernede sig fra geledet. Og det var det, der gjorde, at kommandantens bebrejdelser bagefter ikke gjaldt andre end Ludo. For takket være Deltas hurtige reaktion, fik man ram på alle dem, der forsøgte at flygte, der forsøgte at udnytte panikken. Men alligevel var det noget fantastisk svineri. Og et værre mas bagefter, da man kom tilbage fra afslutningerne, for ligene skulle fjernes fra stien af hensyn til de nye ledsagninger. Alt sammen bare fordi Ludo gik amok. Om jeg kunne give nogen ræsonnabel forklaring på det? Det kunne jeg ikke. Jeg sagde ingenting.

Kommandantens bebrejdelser gjaldt også udelukkende Ludo, da de kom tilbage efter afslutningerne. Han blev kaldt over på hans kontor efter at Delta havde givet sin dagsberetning. Det var Delta selv der havde fortalt det til Gamma, han var der sammen med både kommandanten og adjutanten, da Ludo kom derover. Kommandanten havde først spurgt Ludo om hvorfor han var gået sådan til værks, og om ikke han vidste at det var helt uhensigtsmæssigt og usundt for hele kampagnen, bortset fra at det var helt uforståeligt! Og hvad Ludo svarede? Ja, kunne man tro det! Han havde bare stået mut og sagt, at det var noget personligt. Men han havde ikke rystet op med en mere plausi-

bel forklaring. Ikke noget med hvorfor det skulle være så personligt. Men det var også lige det, som fik kommandanten til at miste besindelsen over for ham. Han havde formået ham om, at det var i militsen han var, og at man ikke bare var en bande forbrydere, at det ikke var et simpelt og perverst sadistisk orgie. Hvad havde Ludo forestillet sig? Han havde ellers ikke indtrykket af, at sådan en som han var syg og ude på noget personligt hævntogt. Ludo stod bare der med ludende skuldre foran kommandantens skrivebord og tav stille som om han overhovedet ikke ville ud med noget. Efter nogen tid, så opgav kommandanten, og advarede bare Ludo mod at lade det gentage sig. Om straffen sagde han ikke noget, men bad Delta formane os andre ovre i spisesalen om, at hvis det gentog sig, dette "forbandede svineri", så ville det få konsekvenser for de implicerede. Jeg ved ikke. Jeg måtte jo bare lytte til hvad han sagde, Gamma der. Jeg kiggede hen til Ludo, som ikke bemærkede mig, men sad på en underlig sløv måde og snakkede med nogle andre. Han så mærkværdigt anderledes ud denne aften. Jeg havde bestemt ikke lyst til at gå i detaljer med ham om det jeg lige havde fået at vide. Men jeg følte, at jeg skyldte ham noget. Bare et eller andet. Måske en karton cigaretter, som jeg ville give ham den næste dag. Men jeg ville under ingen omstændigheder høre mere om den historie.

[NEWTON]

DEN SIDSTE UGES tid på Alabama slap jeg heldigvis for flere af den slags ubehageligheder. Den næste dag gav jeg Ludo en karton cigaretter, lige efter morgenmaden, inde i sovesalen hvor jeg fandt ham alene. Han så lidt overrasket på mig, tog den, og skulle til at sige noget, ligesom når en sætning sidder i halsen, en alt for gammel og brugt sætning, som man kender og har hørt før, og slet ikke har lyst til at høre igen. Den der med, at "det er vel det, venner er til for". Han nåede ikke at sige den, så underligt som han stod der og tog imod mine cigaretter. Han så nærmest ud som om han var påvirket af en slags sløvende medicin, en af den slags, som man giver til skizofrene, den slags, som gør dem sløve og fortabte og mærkeligt tykke i ansigtet. Ludo stod som et stort forslået barn med sit buttede ansigt og sin sætning nede i halsen, som jeg ikke ville høre, og så tog han kartonen. Jeg blinkede falsk til ham, vendte mig fejlt om og gik ud i køkkenet.

Det var sådan, at allerede fra morgenstunden havde Delta fortalt mig, at min sidste uge der måtte jeg tage køkkenjansen og bækstønen med, som vi kaldte det, som om det var et skib vi var på. Det vil sige opvasken efter aftens-

maden, og så rense og skure køkkenet, som det sidste på dagen. Jeg havde bestemt ingen indvendinger. Jeg kunne forstå, at det var på direkte ordre fra kommandanten, for det var overhovedet ikke min tur i turnusordningen. Jeg gjorde gerne hvad som helst for at slippe for alt det ude i skoven. Ja, det er ikke for meget at sige, at jeg allerede da han sagde det, Delta der, så begyndte jeg så småt at indstille mig på at komme bort, ja. Længes væk.

Jeg kan nu ikke sige noget om hvad jeg helt konkret skulle længes efter. For som dagene gik og jeg vaskede op, gjorde rent, og lavede mad ude i køkkenet, og man stod i sådan en træls og rolig rutine, så slog det mig, at jeg ikke mere kunne vende hjem. Der var ikke mere noget at komme hjem til. Hvem skulle det være? Min kæreste? Skulle jeg virkelig kunne forestille mig så stærkt, at jeg ville kunne give det udseende af, at der ikke var håndt mig noget særligt derude på Alabama, og også bilde mig ind, at hun heller ikke havde hørt noget om alt det, der foregik? Som dagene gik, forekom det mig mere og mere usandsynligt, ja, som et skred i mit sind faktisk, at jeg for alvor var forandret. Var blevet en anden, sådan uafvendende, og at jeg ikke mere på nogen troværdig måde kunne forestille mig, at alt kunne blive det samme igen. Det er sådan noget, der kommer, når man har tid nok, når der intet sker, når man for alvor får tid til at kede sig, flyve af sted i tankerne, at man begynder at indse hvad der sker med én selv. Og den der øjeblikkelige og ophidsede indbildning, som man har holdt sig selv på benene med, den træder langsomt og sikkert i karakter, så man begynder at se sig selv udefra. Man genkalder sig noget, finder et sprog for det, og ser hvordan andre vil danne sig et indtryk af én selv. Og så er det ligegyldigt hvor mange undskyldninger man har haft og hvor-

dan man selv har oplevet situationen. Alt det der synker hurtigt i grus, disse forklaringer. Man glider i ét med begivenhederne.

Kampagnen fortsatte nu for fuld kraft, og jeg skal ikke skjule, heller ikke selv om jeg på en måde kom til at leve en slags skyggeliv der på Alabama, som en af "kællingerne", der bare tog sig af bakstørn og mad og rengøring, at jeg følte mig ikke så lidt lettet over ikke at skulle deltage i det mere. Og heller ikke være på omgangshøjde med hvad der skete og med hvordan stemningen helt præcist var blandt alle de andre. For som den, der havde køkkentjans, var man jo forvist til kun at lytte til historierne, sidde andægtigt og lægge øre til alt deres lort og grine med på de rigtige tidspunkter. Man var heller ikke mere i stand til at deltage med den helt samme entusiasme ovre i laden, hvor der blev drukket kraftigt, og man kastede sig ud og slog sig for dærvet. Man var bare med nu. Havde ikke for alvor del i det, og var lidt udenfor. Sådan måtte det jo blive!

Nå. Men altså kampagnen, den fortsatte med uformindsket kraft. Man var blevet færdig med de byer, som vi havde ansvaret for, med Columbus, Zambezi og Arizona. Og så var vi fra Alabama blevet beordret til kun at hjælpe med at forestå afslutningerne ude fra Zanzibar. Det betød at man hos os kunne hænge lidt rundt til ud på formiddagen, bare sidde og snakke og ryge efter morgenmaden, lige indtil Delta kom tilbage fra kommandantens kontor og kaldte os ud. Unødvendigt at sige det, men det endte selvfølgelig også med at man begyndte at drikke allerede tidligt på dagen, også selv om det var strengt forbudt. Jeg ved ikke. De havde hele tiden en straf hængende over hovedet hvis det blev opdaget, som han jo havde indskærpet dem det, kommandanten, og især efter det med Ludo og hans for-

sømmelser fra etiketten. Men på den anden side, så var der aldrig nogen, der for alvor kom under vejrs med hvad straffen egentlig kunne komme til at bestå i. Hvad kunne han straffe dem med, kommandanten? Man sad og smugtrak sin brændevin, havde den gemt ved foden såfremt Delta uforvarende skulle komme busende ind ad døren. Og så sad man og spillede kort og lod som om man bare drak te, og snakkede om hvordan man egentlig kunne straffes. Vårder i det hele taget nogen måde at give dem værre betingelser på? Og i så fald, hvordan skulle de så tage sig ud, de betingelser? Der var ikke rigtigt nogen af os, der kunne ryste op med et tilstrækkelig grusomt svar! Ikke et svar, der for alvor kunne få dem til respektfuldt at holde flasken med brændevin inde på sovesalen til de havde overstået deres del af tjansen og kom tilbage om aftenen. Det var lige fra om morgenen, så sad de og drak. Efterhånden stak de nogen med og gik tilsyneladende og pimpede dagen lang, lige indtil de kom hjem til maden, hvor det for alvor gik løs. Det blev hver eneste dag værre og værre. Ja, så snart maden var overstået, hvor de for øvrigt spiste i helt overvældende mængder, som om det på en måde var deres eneste og sande trykke fornøjelse, så stak de med det samme bagefter over i laden og begyndte festen med at kaste sig for dørvet og synge og skråle. Jeg selv, jeg levede et helt andet liv den sidste uge. Bare helt almindeligt, hvis man kan kalde det sådan.

Kampagnen fortsatte med uformindsket kraft. Og heller ikke deres sløsen der, at de drak allerede fra morgenen, og tog flasker med, forsinkede den på nogen måde. De sad til hen på formiddagen, snakkede og drak, og når så Delta kom ovre fra kommandantens kontor samlede man sig sammen og gik ud til Zanzibar for at begynde afslutninger-

ne eller for at vente på dem. Som jeg kunne forstå det, var det sådan hver eneste dag gik. Man ventede bare på at det hele ville få en ende langt om længe. Men så en dag, det var hen mod middag. Jeg var ved at gøre rent inde på sovesalen. Så hører jeg hans bil, kommandantens, ude på gårdspladsen. Den starter og kører væk i en mægtig fart. Jeg slipper sweeperen og går ud til de andre i køkkenet for at spørge hvad der er los, men der er ingen, der har nogen anelse om hvad der er i færd med at ske. Vi ved ikke hvordan situationen er og hverken kommandanten eller Delta har fortalt os noget. Så vi beslutter os for at samle vores pakkenliger sammen, hvis der virkelig skulle være noget galt for alvor, så vi kunne forsvinde med det samme. Jeg mener, vi havde jo ikke nogen eksakte informationer, vi kunne ikke vide om der var et eller andet galt for alvor, som ville gøre, at vi skulle rømme øjeblikkeligt. Det var en del af det hele, man vidste ikke noget som helst. Man var bare blevet lullet ind i en slags selvfølgelighed. Men der skulle blot et lille vink til, så tvivlede man åbenbart på den!

Men der skete tilsyneladende ikke noget. Ikke før hen på eftermiddagen, hvor man kunne se en gruppe komme traskende som en flok trætte ænder ude fra Zanzibar med kommandantens vogn kørende foran dem. Det var klart, at der var et eller andet galt, men ikke noget, som burde sætte os i panik. Vi gik ud på gårdspladsen for at vente.

Det var først hen under middagen vi kom under vejrs med hvad der egentlig var sket. Der var en gruppe fra Alabama, som sammen med nogle andre tilsyneladende var blevet så berusede, at de, da de sad og ventede på at komme af sted til afslutningerne, og imens også skulle bevogte nogle ledsagede, åbenbart havde mistet besindelsen. Man havde startet en leg, som man med plump ironi kaldte

Newton. Den gik ud på, at man gennede de ledsagede sammen i en klynge, og så kastede man et æble op over klyngen, og den af dem, som æblet ramte når det faldt, hev man resolut frem og skød på stedet. Det var skægt og tilfældigt. En meningsløshed med drakoniske konsekvenser. En idiotisk idé, som hverken vi eller kommandanten kom frem til hvem havde fundet på. Men under alle omstændigheder noget rod og noget forbandet svineri.

Det var for øvrigt lige de ord, kommandanten havde brugt, da han kom ud til Zanzibar og så hvad der var på færde. Han var eksploseret i raseri. Det var Delta, som havde kaldt ham derud. For Delta selv, det må siges, han var blevet så ræd for det hele, at han ikke engang selv turde gå hen til dem for at få det hele til at høre op. Han havde fået øje på det. Der var en som stod med et æble, så vidt han kunne se. Så havde han smidt det op i luften, og Delta, han havde ingen anelse om hvad der skulle ske. De havde så hevet en eller anden ud fra gruppen af de ledsagede, og trukket ham hen til fyren der smed æblet op i luften. Denne havde sat sit gevær for hovedet af den uheldige og havde skudt ham. Delta sagde, at det havde virket som en film, han ikke forstod, som en lydløs og kryptisk drøm. Og skulde man tro ham, så havde han først ikke troet sine egne øjne! De havde simpelthen skudt ham der fyren på stedet, bare som en del af en leg. Jeg ved ikke. Og som jeg tidligere har fortalt det, bare man er ude af cirkulation lidt tid, bare man sover et par timer midt på dagen, så kan hele virkeligheden forandre sig der på Alabama. Så kan der komme til at gælde helt andre regler end dem man troede at kende. Så kan man dræbe hvem som helst, som et æble rammer i en leg man kalder Newton. Og jeg skal ikke nægte det. Det var der, hvor jeg for alvor blev ræd og kom til at forstå

hvordan andre ville se os når de ikke havde nogen anelse om hvordan det hele på en umærkelig måde var gået for sig. Jeg ved ikke. Man står der med sine redskaber i hænderne og skal til at arbejde med noget ude i køkkenet, og så får man det der at vide. Men jeg skal være den sidste til at erklære mig uskyldig.

Til trods for at de var sendt hjem før tiden af kommandanten, og at han havde smadret deres resterende flasker og var eksploseret i et vredesudbrud, så virkede de alligevel ligeglade. Bar ikke nogen tegn på hverken anger eller frygt. For hvad havde de også at vente på, var der nogen, der for alvor kunne true dem med nogen straf, som egentlig ville kunne sætte dem en skræk i livet? Jeg tror det ikke. Der var ikke mere noget, som egentlig kunne true dem på nogen troværdig måde. Hvad skulle det også være? At de skulle dø? Herregud! Vi var jo på den anden side allerede døde, når vi som jeg fik tid og kræfter til at tænke efter. Vi var allerede ødelagte, brugt op, som jeg nu ser det. Vi var det råstof kampagnen havde så hårdt brug for, som de mennesker, der kunne indgå i den, dødens aktører. Vi var færdige, vores opgave var fuldendt. Og med en grusom ironi, som vi selvfølgelig ikke havde indset klart med vores intelligens dengang, så var vi på en måde forenet med dem som vi havde ombragt. Arbejdet, hele arbejdet, var for vores del afsluttet.

Men kommandanten lod i det mindste til at det ikke var tilfældet, heller ikke til trods for at de andre, sjoverne, de kun havde et par dage igen på Alabama. Han stillede sig op inde i spisesalen for at sige dem nogle ord. Men straf, alle tænkte vel på det, hvad kunne han egentlig byde dem? Og når det kom til stykket, skyldte de ham så egentlig noget efterhånden? Havde de ikke givet ham alt hvad de

havde i sig? Jeg ved ikke. Sådan tror jeg det var. De var helt rene, helt klare på en måde. Selv med deres rester af alkohol i sig, så var de endelig den eftermiddag der parate til at møde deres dom. For de havde vel også noget på dommeren, når sandheden skal frem. Skulle han virkelig dømmes dem? Det var i hvert fald helt klart, at det ikke kunne fortsætte.

Det var temmelig mærkeligt. For da jeg serverede til middagen observerede jeg, at de alle sammen var mere interesseret i hinanden end i at vise kommandanten opmærksomhed. Han havde truet Ludo med repressalier, hvis han gentog sit amokløb, og også advaret andre mod at efterligne ham. Men dette her var på en måde værre. Det var hverken båret af nogen afsindig lidenskab eller et personligt nag. Men bare en leg, der blev iscenesat for at fordrive kedsohmheden og slå tiden ihjel. Eller hvad ved jeg, for jeg selv stod udenfor? Men straffen så? Hvad havde kommandanten egentlig at true med nu? Det var ikke nogen hemmelighed, at man faktisk sad og ventede på hans udspil. Ikke i spænding, det vil være for overdrevet at formulere det sådan, snarere for kuriositetens skyld. Hvad kunne han finde på, når vi nu alligevel skulle spredes for alle vinde nogle dage senere, og aldrig mere se Alabama? Vi levede ikke længere med nogen frygt for straf eller repressalier, der var ikke mere noget der kunne true os. Ikke fordi vi var blevet modige, det var ikke derfor vi havde overskredet en grænse i os selv. Mere fordi vi var blevet ligeglade. Fuldstændig ligeglade med vores liv og overlevelse. I en vision kan jeg se os som nogle grusomme fremmede, der var blevet gjort til genfærd af de små udstoppe-de dyr med deres fortabte barneøjne i zoologilokalet. Levende døde, der bare ved inertiens lov fortsatte i livet,

uden normer, uden etik, uden tabuer. På en måde var det også som om kommandanten havde indset hele miseren, for han virkede ikke vred. Bare skuffet fordi han var klar over, at han havde mistet sin magt og vores respekt for ham. Straffen var altså, når alt kom til alt, lig nul.

På en måde, så æklede jeg ved ham, ved hans svaghed, ved at han ikke kunne idømme dem nogen straf eller true dem, da han stod der i sin uniform og åndeligt talt afvæbnede sig foran dem alle sammen. Jeg ved ikke. Straffen var altså virkelig lig nul. Mere var der ikke. Man stod der med sine skeer og sine gryder, og lignede en hvilken som helst kogekone, og så havde man endda ladet sig forlede ind i alt det der. Det var som en enorm indrømmelse, der sådan pludselig kom lige i ansigtet på én. Skulle det ikke være mere? Lig nul. Nej. Hvad var der så andet at gøre end at vaske op bagefter? Jeg havde været med til alt undtagen det helt gale. Gjorde det nogen forskel? Næppe. Det eneste man havde foran sig var en mand i uniform, som man forhåbentlig aldrig nogen sinde skulle se mere, og som stod og var personligt skuffet. Vor Herre bevares! Var det virkelig alt? Var det så virkelig alt?! Og så sagde han som enden på det hele, at han mente, at det han havde været vidne til den dag ude på Zanzibar, det var altså lumpent. "Lumpent"! Sikken et ord. "Lumpent". Var det virkelig alt hvad han kunne komme med, det ord der. Lumpent! Var han slået af tavshed eller ganske simpelt bange for hvad de kunne finde på den næste dag, hans vilde drenge? Ville de kunne finde på at rette deres geværer imod ham selv i rus og vildskab? Var det fordi han var bange for de monstre, som han selv havde været med til at skabe, at han ikke kunne få sig selv til at idømme dem nogen eksakt straf, men hele tiden truede dem med repressalier, der i

realiteten bare betød, at straffen var lig nul? Jeg vil for mit vedkommende bare håbe, at det svin en dag vil vide hvad denne vending kan komme til at betyde for et menneske. Det er sådan set alt hvad jeg har af hævnfølelse, ja, bare at han kan komme til at kende ordenes betydning!

Se, sådan skete det. Ingen tog for alvor notits af ham, da han endelig skulle have vist sin magt. Vi snakkede bare om hvad han dog kunne mene med sit eget mærkelige ord. "Lumpent". Vi var lumpne! Hvad betød det for os? Ingen-ting. Det var som udtalt af en, der overhovedet ikke tilhørte os.

[MÖBIUS]

TILFÆLDETS IRONI VILLE OGSÅ, at de sidste dage der på Alabama blev ingen kaldt ud til hverken det ene eller andet. Delta, for sit vedkommende, han kunne bare sige, at han ikke havde hørt noget, at der så vidt han kunne fornemme, ikke var udsigt til at vi skulle ud til nogen opgave de sidste dage. Så stemningen var allerede i opbruddets tegn. Man dasede, hvad ellers, der var ikke andet at gøre. Men som jeg selv fornemmede det, var det ikke med den samme uro og kedsomhed som tidligere. Snarere med en usigelig letelse, men også med en sær fremmedhed over for hinanden, som de gik rundt der, de andre, som om de på en måde gjorde sig indre forberedelser til ikke rigtig at ville kendes ved hinanden mere. Der var heller ikke fest i laden de sidste aftener, heller ikke til trods for at man havde rigeligt med spiritus. Det var som om der ikke var nogen, der gad. Man trak sig ind i sig selv, snakkede ikke så oprømt mere. Det var som om dagligdagen der, og det man havde oplevet, ikke mere var noget man brød sig om at høre om. At man på en måde var på vej bort fra det. For mit eget vedkommende havde jeg nok at gøre med at lave mad og gøre rent. Og det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg

aldrig har været så glad og taknemmelig for at have noget at bestille. Det kunne faktisk for min skyld være endnu værre, arbejdet der, jeg skulle hellere end gerne give mig i kast med hvad som helst. Bare man ikke ville stille mig nogen spørgsmål eller fortælle mig nogen historier om stedet og tiden der, kunne jeg kaste mig over et hvilket som helst svinet job, som man befalede mig at udføre.

Nå. Men det var altså straffen, som han havde i ærmet, kommandanten, det skulle så være de repræsalier, som han kunne byde på, simpelthen at lade dem drive den af! Det var virkelig svært at se, at det skulle kunne have nogen effekt, også hvis de havde kendt dem på forhånd, repræsalierne. Måske var sandheden den, at han ganske simpelt var blevet bange for dem, drengene, for at de virkelig ville gå helt og aldeles amok når de nu endelig var nået ud over rædsliens grænser. Når de én gang for alle havde givet sig i kast med et vildt og uhæmmet barbari, så ville der ikke være så langt til at gå ind i en direkte selvdestruktion. Enten ved at skyde sig selv, skyde på hinanden – eller ved at tage konsekvensen, den endegyldige og fuldstændige konsekvens og helt uden hæmminger skyde kommandanten selv, som en af lederne for den kampagne, der havde ødelagt os alle sammen. Havde ædt os, havde taget vores uskyld i forhold til det helligste forbud, der findes. Og når man så alligevel er ødelagt, ikke fordi man sådan set vil begå en sidste retfærdighedshandling for at rette op på sit ry over for Gud og evigheden, men bare fordi man ikke længere kan styre sin almægtige magt, retter man et sidste og endegyldigt slag mod den instans, der har givet én de enorme magt, som man er blevet svimmel af. Man gør det fordi man ækles både ved sig selv og ved den instans, som man har fået magten tildelt af. Fordi man indser forbe-

holdet, svagheden, fejheden hos denne menneskegud, der ikke selv indeholder den virus man er blevet inficeret med. Denne sygdom, der gør, at alt i verden bliver lig nul. Man kan sådan set rette sit gevær hvilken vej tilfældet vil. Man kan rette det mod sig selv, skyde sig selv en salve for panden og dratte om på åben mark eller ude blandt frugttræerne. Man kan rette det mod alle de andre, som var énsskabnebrødre, lade en salve smælde vildt rundt i sovesalen, på må og få. Eller man kunne i et sidste øjeblik retfærdige og fornuftige fornøjelse tage kommandanten selv og klynge ham op. Binde ham om anklerne og hejse ham op med hovedet nedad mod et hegn af en slags, og så trykke en salve af mod hans forskrækkede krop. Ja, jeg ved ikke. Jeg ved ikke hvorfor der ikke kom flere opgaver. Måske var den banale forklaring, at der simpelthen bare ikke var mere at gøre, at vi ganske enkelt havde fuldført vores opgaver. At vi grundigt havde renset ud, ikke bare i Columbus, Zambezi og Arizona, men også i omegnen, så der bare ikke var mere at gøre for os? Det kunne ingen af os vide, og når sandheden skal frem, så beskæftigede vi os heller ikke med det. Man havde som sagt nok i sine egne personlige bekymringer, man skulle snart hjemad, og alt stod i opbruddets tegn.

Vi så for øvrigt overhovedet ikke kommandanten de sidste dage. Jeg skal ikke kunne sige hvad han bestilte ovre i sit hummer. Adjunkten kom over i køkkenet efter maden, og vi skulle ikke bekymre os om at gøre rent ovre hos ham. Delta havde som sagt heller ikke noget at fortælle, ikke engang han fik kommandanten at se. Det blev en underlig status for ham, godt nok var han tildelt en lederpost for os, men der kom ingen ordrer, han vidste ikke mere end os. Det var kun lige den sidste dag, da blev han

brugt som en simpel stilkrenddrenge. Han havde været ovre hos kommandanten, og sagde så til mig, at jeg kunne komme af sted lidt før de andre. For min afløser, han ville komme fra en større by på motorcykel hen på eftermiddagen. Den næste dag om morgenen, når min nattevagt med den nye var overstået, kunne jeg tage motorcyklen tilbage til byen, der var kun et halvt hundrede kilometer, og derfra kunne jeg tage toget hjemad. De andre måtte vente endnu en dag.

Den nye, Möbius, kom faktisk først hen under aften, helt blå i ansigtet af kulde på sin motorcykel. Jeg var i færd med at servere, og de andre sad allerede som ulve derinde og råbte op, utålmodige af sult og kedsomhed. Jeg gik ud til ham for at hjælpe ham af med hans oppakning. På vejen ind i sovesalen fortalte jeg ham, at han kunne få min seng, som han alligevel ikke fik brug for den første nat, for vi to skulle tage vagten sammen. Så pakkede vi hans ting ud, jeg anviste ham skabet og hvor han kunne placere det hele. Derefter gik vi ind i spisesalen, og han fik en plads, og jeg fortsatte mit arbejde.

Jeg ved ikke. Straks jeg så ham blev jeg meget lykkelig. For han kom, godt nok meget forfrossen og forkommen, men som et helt håndgribeligt bevis på, at jeg skulle af sted den næste dag. Min plads var allerede blevet optaget, og så var der kun serveringen og baksørnen og så endelig nattevagten tilbage, hvor jeg for øvrigt kunne tale med ham. Ja, det var alt, hvad der var tilbage før mit nye liv kunne begynde. Endnu et nyt liv, kunne jeg tilføje, måske håbefuldt, hvis det ikke var fordi det ville virke for bittert og ironisk.

Vi så ikke engang kommandanten. Det var Delta, der kom over i skolestuen til os hen på aftenen med et gevær til

Möbius. De hilste på hinanden, Delta og han. Men det forekom åndssvagt, at kommandanten sådan gemte sig for en ny, der var ankommet. Vi kunne så bare få tiden til at gå natten igennem med at snakke og spankulere rundt der ved Alabama, af og til, når vi fandt det for godt. Andet var der ikke at bestille. Og det viste sig for øvrigt at vi havde været tæt på hinanden tidligere, nogle år tilbage, 5-6 år, da vi gik i gymnasiet. Vi fandt ud af, at vi da havde gået i parallelklasse. Men egentlig aldrig bemærket hinanden. Og jeg kunne forstå på det hele, at Möbius kom direkte fra et andet sted, at han allerede havde gjort tjeneste inden han kom denne aften til Alabama. Men jeg kunne også fatte ud fra den måde han talte på, at jeg egentlig ikke skulle bekymre mig om at spørge hvordan det havde været og hvor det havde været. Der er mennesker, der udstråler en slags urørlighed, utilnærmelighed i den måde de svarer på éns spørgsmål. Det har vel noget at gøre med, at de simpelthen mangler viljen til at være joviale. De svarer knapt eller måske direkte aggressivt, sådan for at markere, enten de nu selv ved det eller ej, at det her område, det vil de ikke ind på, det forekommer dem simpelthen for personligt. Det er et domæne, som de under ingen omstændigheder vil dele viden om med andre. Jeg ved ikke.

Nå. Han begynder i stedet at spørge om min tjans, som han vel havde formening om at han selv skulle overtage. Jeg fortalte ham om ordningens rutiner, purring, rengøring, madlavning, og jeg kunne se, at det forekom ham bekendt. Det kedede ham lidt. Egentlig også mig selv, men det er noget man skal igennem. Jeg ved ikke. Jeg var jo glad nok for at møde ham, og kunne også mærke, at han var intelligent og ikke nogen noksagt. Men der var et eller andet ved ham, som gjorde, at jeg på en måde frygtede ham. Noget

fremmedartet, som også forekom at eksistere i mit eget sind efter denne tid på Alabama, men som jeg ikke kunne fastholde i tanken og finde noget sprog for. Noget, der ikke sådan kunne formuleres. Måske også på grund af hans ligefremme måde med at spørge meget lidt uskyldigt, om vi havde været sammen med pigerne der på egnen. Jeg ved ikke, jeg er langt fra nogen blufærdig natur, men spørgsmålet var alligevel for frimodigt på en ubehagelig måde i forhold til at vi kun havde været sammen i skolestuen nogle timer. Det var ligesom forkert tid og forkert sted. Jeg ved ikke. Nogle af os, vidste jeg, havde været det, men jeg selv, jeg havde ikke. Hvorfor? Fordi jeg havde en kæreste derhjemme. Men det nænnede jeg ikke at sige noget om. Jeg fornemmede, at for sådan en som ham, der jo på en måde signalerede at han havde erfaringer fra andre steder, for sådan en som ham ville sådan en forklaring simpelthen virke for åndssvag eller for uskyldig, sådan at han ikke ville tale med mig resten af natten. Eller bare give mig godt-købssvar på hvad jeg spurgte ham om, fordi han ikke ville respektere mig med så pæn en opførsel. Jeg valgte derfor at sige hvad der på en måde også var sandt, at jeg ganske enkelt fandt pigerne der plumpe. Pigerne fra provinsen, og da især fra landet, der var et eller andet ved dem, som gjorde, at jeg ikke rigtig kunne blive tændt på dem. Heldigvis forfulgte han det ikke, han mistede hurtigt koncentrationen. Men selv fortalte han ikke noget om hvad han havde oplevet, der hvor han tidligere havde været udstationeret. Han begyndte i stedet at spørge mig om jeg ikke fandt, at det var en fantastisk oplevelse, kampagnerne, som vi på en måde bare fik forærende.

Jeg spørger mig selv, om jeg var bange for ham? Selvfølgelig var jeg det på en måde, om end ikke fysisk. Men hvad

så? For hvad han ville sige? Jeg vidste det ikke lige der, den nat, men fordi han jo på en måde var helt uden hæmninger. Det blev hurtigt klart, at han kunne finde på at sige hvad som helst. Sandheder, ubehageligt frivole sandheder, som selvfølgelig først og fremmest handlede om ham, men som vel også, sådan skulle det vel kunne forstås, også omfatte de mig. Jeg ved ikke. Det er et af den slags tilfælde, hvor man møder en person, som kan forekomme én at have set alt, og som heller ikke tøver med at tale om det. Ganske enkelt fordi han har mistet al uskyldighed, så han ikke ænses hvilke anstændighedsgrænser han i realiteten overtræder med sin tale og sine henkastede spørgsmål. Det er det, man bliver bange for. Man bliver bange for at høre om sig selv, når sådan et menneske fortæller, udstiller det han har i sig. Skulle man virkelig ligne sådan et menneske?! Ser man selv sådan ud for andre?!

Han spurgte om jeg ikke fandt, at kampagnerne var en fantastisk ting? En mulighed for indsigt i og oplevelse af noget, som man ellers ikke havde adgang til? Jeg havde ikke tænkt noget videre over det. Jeg sagde det så konstatrende som jeg overhovedet kunne. Perverst nok var jeg allerede forbundet med ham, jeg havde ikke lyst til at afskære ham fra at fortælle, til at øse af alt det hans hjerte var fuldt af. Jeg kunne bare ikke sige helt sikkert om jeg var enig med ham. Det har også en effekt. Så bliver mennesker mere ivrige efter at overbevise. De kan slet ikke se, at man taktisk set bare siger noget for at få dem til at forklare sig med alt det, som de måske endnu ikke har haft sprog for, endnu ikke har fortalt og gjort virkeligt for sig selv.

Han sagde ikke noget om hvor han var kommet fra og hvad han havde været impliceret i. Han fortalte blot om sin drøm, som han sagde han havde haft om natten i toget til

byen, hvorfra han tog motorcyklen ud til Alabama. Og den drøm havde forfulgt ham på en sådan måde, at han – helt i overensstemmelse med drømmens eller mareridtets grammatik – havde repeteret den igen og igen, mens han kørte igennem kulden og skovene hele vejen ud til os. En besynderlig drøm, som han forsikrede mig om havde noget at gøre med hans deltagelse i disse kampagner.

I denne drøm kommer han op at køre med en kvinde, som vil tage ham til et bestemt sted. Det er en institution af en slags i en bys ydre kvarterer. Men lige efter han har sat sig ind i bilen, kaster han sig over kvinden. Det er som om det er en stemme, der siger han kan gøre det, som om det hele er et program. Det er en fristelse, som han må give efter for, en mulighed, som han ikke kan komme på noget argument for ikke at gribe. Det er kun i periferien af hans tanke, at det strejfer ham, at han ikke kan agere sådan som menneske. Men denne tvivl eller den rest af en menneskelig erindring når aldrig at manifestere sig så stærkt hos ham, at han kan sætte den i forbindelse med de handlinger, som han er i færd med at udføre. De lever bare som kokoner, disse refleksioner. Så han fortsætter sine handlinger og vil forgribe sig på kvinden. Og det eneste han på en sært konsekvensløs måde kan modstå den med, det er at han permanent benægter den rent verbalt, som om han bare repeterer noget civilisatorisk. Noget, der siger ham, at hvis han sætter sig ud over dette – lige dette, som han er i færd med at gøre – så må han opføre med at være menneske. Eller også er benægtelsen blot en flagrant løgn i forhold til det, som han der i drømmen helt åbenbart er i færd med. Han sagde til mig, sært spøgelfuldt, at det af og til kunne være svært at afgøre hvad forbuddene, de menneskelige forbud, egentlig var til for. Var de blot færdige sætninger,

som man i en hurtig vending kunne anvende som besværgelser og løgne til at dække over sit liv med, snarere end at være imperativer? De stod ganske vist grammatisk set som forbud og påbud om hvad vi ikke måtte og hvad vi burde. Men det var vel bare en ren formalitet?

Nå. Men i drømmen går han pludselig igen på vejen, som han gjorde tidligere, før hun tog ham op. Han går og benægter, og lige efter gentager begyndelsen sig. Så sidder han der igen, næsten som om det var for stor en fristelse, for stor en magtudøvelse, som blev givet ham. Han kommer ind i bilen og straks han igen begynder at falde for fristelsen, som altså ingen repressalier kan få, begynder han at benægte med alle de ord han kan. Og samtidig fortsætter han sin forbrydelse. Det hele er som om der overhovedet ikke er nogen forbindelse mere mellem det han ved og det han føler han er, og det han gør. Han er ved at fuldende sin forbrydelse, hele tiden med sin benægtelse på læben. Alligevel ved han ikke om han siger den højt eller om det er en indre tale. Kvinden standser bilen, og han kan se at de er nået hen til det slot eller den borg, som ligger i yderkanten af byen. Og med det samme rives døren op, og han bliver hevet ud på vejen af en gruppe mennesker, der har en pittbull med. Den gør aggressivt mod ham, glider i halsbåndet for at angribe ham. De slæber ham hen ad vejen og skriger og råber ind i ansigtet på ham. Og han kan ikke komme på andet end at forsøge at formilde dem ved at stille dem en obskøn gåde. Han ved ikke, men det er som om det hele er et program, og at disse mennesker slet ikke har indset, at det hele er forudskikket. At alle handlinger er meningsløse og betydningsløse. Og at de heller ikke vil kunne forstå meningen med, at han stiller dem en gåde. Han har en anelse om, at det udelukkende er hunden der står og gør

han imod hans hals, der forstår hans gåde. På en måde er den det væsen, som han er tættest på. Gåden er ønsket, og han kan kun erindre, at den handler om ønsket forholdesregler. Hvis han igen vil foretage ønsket handlinger. Det er alt. Han har glemt denne historie i drømmen. Så ved han, at det er som i et program, at han ikke kan styre det, at han ikke har nogen indflydelse på hvad han vil foretage sig – og heller ikke på hvad der sker. Og hans eneste bekymring er, om de mennesker foran ham nu er klar over at det alt sammen er en del af et program. Han er kun vis på at hunden har fattet det! Menneskene foran ham vender deres ansigter bort fra ham i afsky eller blusel, når han fortæller dem om ønsket gåde. Det er kun hunden, som fortsætter med at stirre på ham. Den halser ad ham. Han er ikke ked af det, han kigger op i himlen, som er helt blå og klar og kold, men han ved ikke om der er mere at sige. Han kan ikke sige noget til nogen, synes han, for det er kun hunden, der begriber det, og den vil alligevel ikke vise forståelse for ham. Menneskene vender deres ansigter væk fra ham i afsky eller blusel. Han ved ikke så meget mere. Så ser han op mod det sted, som han skal hen til, og det ligner en borg eller et slot af en slags, som han helt sikkert ved ikke findes i den by, hvor han nu bor. Og han tænker på, at han kunne have været der i dette øjeblik, hvor han ligger nede på vejen og bløder og er blevet taget på forsk gerning. Og så strækker han hovedet tilbage og bløder sin hals, så hunden lettere kan rive struben op på ham. Det sidste han tænker er, at alt sammen er forfængelighed. Et løgnagtigt forsøg på at gøre sig bedre end han er. Så slutter drømmen.

Han ved kun med sikkerhed, at han dør. For hele drømmen, sådan som han oplever den, virker som en erindring. Som drømmen om, at han døde den dag.

Vi fortsatte vores snak og blev ikke forstyrret af noget på vores nattevagt. Vi gik en runde af og til. Og da jeg så ganske udmærket kunne genkende det han sagde, følte jeg i og for sig ikke nogen tvingende nødvendighed af at gå direkte ind i en fortolkning af drømmen. Vi forstod vel begge at den handlede om magten til at eksekvere en hvilken som helst indskydelse, forfølge en impuls og en lyst og om den svimmelhed der var forbundet med denne viden, som ingen af os tilsyneladende kunne håndtere. Når begreber for forbyrdelse og straf bortfaldt for os der på Alabama kunne vi gøre hvad som helst. Straffen, det havde vi jo indset, den var til syvende og sidst bare "lig nul". At Möbius også var på det rene med det, var helt klart. Man kunne gøre hvad som helst. Det eneste der skete i denne magtens vertigo, dens absolutte svimmelhed, var bare at alt på en diabolisk måde blev lig nul. Det er en mærkelig fornemmelse. Man kan alt, men man er allerede død.

Hvorfor Möbius var blevet sendt fra sin forrige forlægning og til Alabama var blevet sendt fra sin forrige forlægning begyndte selvfølgelig at ane, at der måtte være en fornuftig forklaring på det hele. En forklaring, som jeg dog ikke vovede at granske den nat. Så i stedet for at gå ind i hans almagtsdrøm, hans svinle drøm om et liv hinsides loven, hvor mennesket bliver fritillettet hinsides Gud, så fandt jeg det for godt at hente i en eller anden pseudodiskussion om selve mareidets grammatik. Om hvordan selve drømmens fortælling kan parallelisere sig, gentage sig igen og igen i stykker lige før den når til et kulminationspunkt, hvis man da ikke vågner før. Eller forgrener sig associativt og følger lyde, konnotationer, associationer. Det var prætentløse bortforklaringer af selve det livets mareidt, som vi begge var i færd med at afslutte. En absurd måde at

spille kyndisk på, når man dybest set bare er fortabt.

Det begyndte så svagt at lysne, og jeg tændte radioen i skolestuen. Vi havde pligtskyldigt gået vores runder, men overhovedet ikke taget notits af noget, bare fortsat vores snak. Det vil sige Möbius havde fortsat sine fortællinger mens vi gik rundt med vores geværer på skulderen sådan for en ordens skyld, for at passe på de andre. Så stod vi der i stuen, og han fortsatte sin forklaring, jeg ved ikke hvor langt han var henne i den der drøm, måske ved enden, så anede vi at det var begyndt at lysne ude i frugthaven. Jeg tændte for radioen, og de afsluttede den første nyhedsudsendelse, og musikken begyndte. En stille, blød lyd, der strømnede ud i skolestuen. Det sneede. Der var ikke en vind, der rørte sig, og frugtene dalede langsomt ud af den grå himmel. Jeg lagde mærke til daggrøet den sidste dag der på Alabama. Musikken blev transitteret langvejsfra og vi hørte kun vores stemmer der i skolestuen, hvor der på en fremmed måde endnu hang tegninger af børn, som havde klæbet dem op. Der kom en underlig tysthed over det hele. Jeg var endelig ved vejs ende af min Alabama-drøm. Men den havde været helt virkelig. Og så sneen, der kom dalende ud af himlen på sådan en grusom og langsom måde, og ligesom lagde en gådefuld tavshed over det hele, som dækkede hele Jorden. Og på sin måde benægtede, at alt der der havde fundet sted. Jeg kunne ane den som et løfte til mig i mit nye liv om at alt kunne glemmes. Men den grusomme stilhed kunne jeg også forbinde med rædsel. En rædsel, hvor alt er hørt op. Hvor alt er hvidt, hvor ingen lyd mere kan høres på Jorden. Hvor alt er blevet borte. Det eneste jeg fortsat kunne høre var Möbius, der med sin drøm fortalte mig, at hans liv ikke var andet end forfølgelse, og at han lige så godt kunne strække våben og

møde døden.

Vi havde gået endnu en tur rundt om Alabama, kom ind og stillede geværene fra os henne i hjørnet. Så tog Möbius om mig, førte mig ud på gulvet, og begyndte at danse med mig. Bizart, lidt forrykt på en måde, men vel også som en stille indrømmelse af hvor rædde vi var, hvor fortabte. Han lagde sin kind ind til min. Jeg var forlegen, men det hele var som i en drøm. Musikken i radioen, sneen der dalede ud af det grå dagry og ned i frugthaven. Han spurgte om jeg ikke savnede min kæreste? Skulle jeg fortælle ham om det? Jeg havde øvet mig i slet ikke at tænke på hende. Når sandheden skal frem havde jeg kun tænkt på hende én eneste gang. Ellers ville jeg ikke kunne udholde at bære det savn. Det kan måske lyde patetisk. Jeg bekræftede over for ham, at jeg savnede hende til trods for at jeg ikke tænkte på hende hver dag. Det var svært at møde hans øjne, da jeg sagde det. Vi dansede stille rundt, og jeg stirrede på børnetegningerne. Han svarede, at han kunne forestille sig hvordan jeg savnede hende, hvordan jeg længtes efter at trykke mig ind til hende, lægge mit hoved ind til hendes og kysse hende. Selv om det blev sagt af ham, så åbnede det noget for mig, så jeg var ved at sprænges. Denne længsel efter at stå nøgen over for hende og se ind i hendes øjne. En længsel efter dette sug, et eller andet magisk, når vi kunne stå helt nær hinanden, og afstå fra alle tanker, afstå fra alle slags håb, nu vi endelig var nået sammen igen. Jeg ved ikke. Möbius formåede at få mig til at forestille mig det næsten som om vi var den samme person. Han lagde kinden mod min mens vi dansede. Vi var ikke den vi gav os ud for men tog bare forskud. På en måde havde jeg lyst til at kysse ham. Bare som en erstatning for min kæreste, for at møde dette bløde og våde kys,

lade mig forene med en anden der i morgen. Vi dansede rundt i lang tid. Möbius fortalte også om, at han leængtes hjem.

Ved de næste morgennyheder hvor radioen begyndte at kværne med stemmer, gik vi ind for at purre salen. Vi havde som sagt en skik med at hamre på et mægtigt grydelåg. Jeg lod Möbius få fornøjelsen. Efter morgenmaden tog jeg af sted, jeg pakkede mit habengut ned i taskerne på motorcyklen, gik rundt og tog afsked. De andre var lidt forlegne, synes jeg, også selv om de skulle af sted den næste dag. Vi vidste selvfølgelig, at vi aldrig skulle ses mere. Det var ligesom at sige farvel til nogle døende, noget man virkelig skammer sig ved, hvis det ord stadigvæk har en mening. For i enhver afsked gemmer der sig en slags løfte om at mødes igen. Også selv om man ikke indrømmer det eller siger det lige ud. Men så når man siger farvel til en der skal dø er en afsked en virkelig afsked, man rammes så at sige af sproget selv og skal stå til regnskab for det, også selv om man ikke forstår det. Det er éns dumhed igen. Man ved slet ikke hvor uvidende og uskyldig man er over for rædslen. Det var det samme med kammeraterne, de var allerede døde. I deres øjne. Så trætte var de efter den måned på Alabana. Og jeg havde ikke den mindste lyst til at møde dem igen, det vidste jeg allerede, da jeg stod uden for skolen ved motorcyklen.

Mit hoved var mærkeligt tomt efter natten med Möbius. Som om jeg ikke orkede at tænke på noget konkret mens jeg kørte af sted efter denne nat. Måske fordi jeg simpelthen bare var træt? Efter nogen tid standsede jeg for at pisse og tænde mig en cigaret. Jeg kiggede bagud, og kunne se den stribe, som jeg havde skåret i landskabet, i det helt tynde lag af sne, som var faldet i løbet af morgenen. Jeg vidste,

at jeg skulle køre nogle timer, og nå frem til den store by i nærheden, og derfra tage toget hjem. Jeg stod og røg, og følte lyst til at brække mig, men jeg havde intet i mig, jeg kunne ikke. Sneen lå tyndt og fint over det hele, over hele landskabet, som om den dækkede alt, som om intet var sket, som om døden ikke fandtes. Som om den sne nådigt kunne skjule alt hvad der var sket i det efterår. I den var der skåret et spor hen imod mig. Jeg kunne se det langt i det fjerne, og følge det helt hen til motorcyklen, hvor jeg havde stillet den på vejen. Forude var der en uendelig hvid flade, ubetrådt, som jeg ville skære mig igennem for at nå hjem. Det kunne fornemmes som at skulle køre over en mægtig giemsel. Sådan håbede jeg, da jeg stod og røg og tog mig en pause.

I toget hjemad sad jeg over for en gammel bedstemor med sit barnebarn, der var blind, og som læste en historie op for hende af en blindebog i den overfyldte kupé. Jeg måtte høre på det. Det var om en soldat, som havde deltaget i Trediveårskrigen eller en anden krig, og som på vejen hjem støder på en violinspiller, der vil spille for ham. Han standser op for at lytte. Han aner ikke uråd. "Uråd", som vi kalder det. Det foregår i en tid, i middelalderen, hvor man betragter violinen som djævelens instrument. Hans førelsesinstrument, med hvilket han ved skønheden vil forlokke menneskene. Det kunne jeg ane, da jeg kendte historien, som drengen læste højt, en klassiker af en slags, vist nok Grimm. Og da han endelig kommer hjem, soldaten, for at møde sin kone og sine børn, som han tror han havde været borte fra i nogle måneder i krigen, så opdager han, at der i virkeligheden er gået ti år. Han havde været tryllebundet af musikken i ti år mens djævelen spillede. Bare for at blive fortabt i sit liv. Han var blevet kastet ud af sit liv, ud

af sin historie. Drengen sad og læste for sin bedstemor mens vi andre lod som om vi slumrede. Af og til rejste han sit forstyrede ansigt op imod os. Men efterhånden blev han mere og mere døsig og hældede over mod den gamle kvinde. Der lagde sig en stilhed over det hele, og det eneste vi kunne høre, de af os, der endnu var lidt vågne, det var togets rolige banken mod skinnerne i natten. Jeg ved ikke hvilken ulykke som jeg var løbet ind i i mit liv.

Nå. Jeg startede motorcyklen igen derude i sneen og kørte mod den store by for at tage det tog hjemad, hvor jeg ville lytte til den blinde dreng om natten. Ind imod disse uendelige landskaber af hvidt. Men jeg har allerede fortalt for meget. Jeg havde jo forladt Alabama. Og i natten ville jeg køre imod en ny dag. Derfra sletter jeg mine spor.